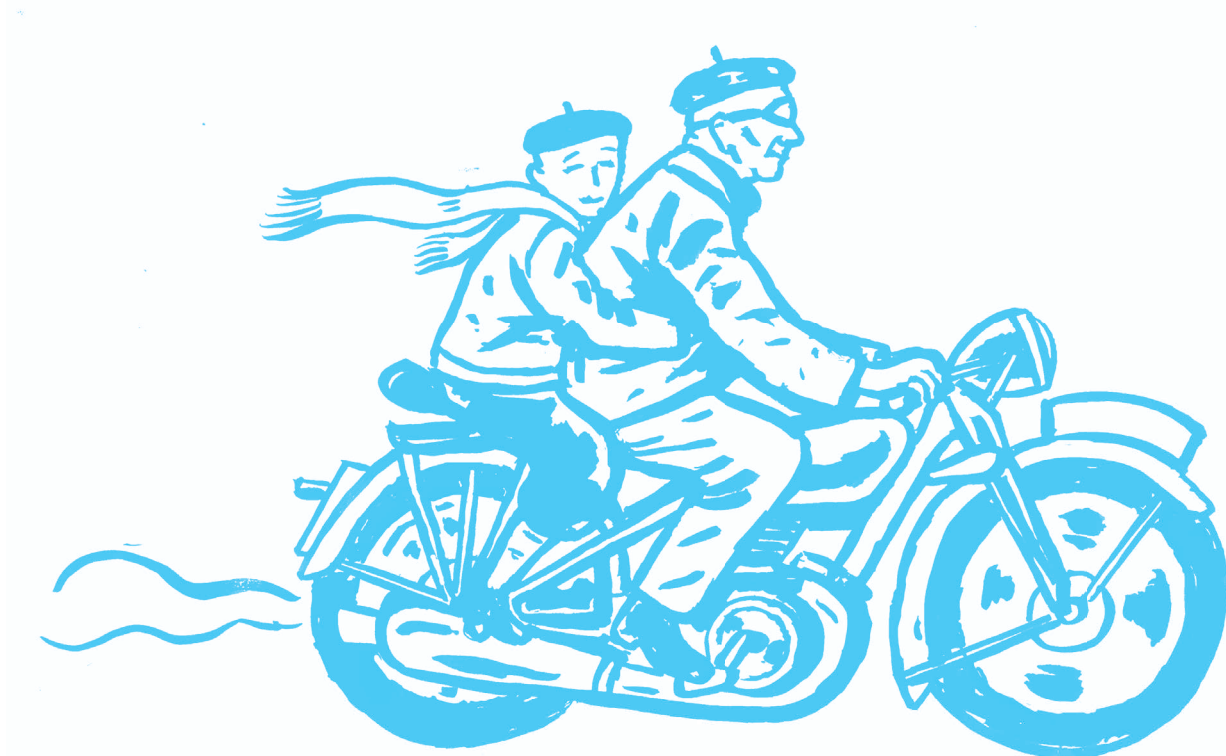

Knihovníkem na sto padesát procent

Jaroslav Batík se narodil v roce 1910 v hornické rodině v Pcherách u Kladna. Studoval pedagogiku v Praze, během vojenské služby působil jako letec v záloze. Za války učil ve Slaném, kde vedl školní knihovnu. V roce 1942 se jemu a jeho ženě narodil syn Milan. S dnes dvaasedmdesátiletým dlouholetým předsedou stavebního bytového družstva SCHZ v Litoměřicích jsme si povídali především o působení jeho otce ve funkci knihovnického inspektora v litoměřickém okrese v letech 1945–1952, kdy se zasloužil o vybudování knihoven ve všech 178 jeho obcích, což byl primát v celém pohraničí.

Ilustrace Marek Rubec

Kdy jste se dostali do Litoměřic?

Otec v červenci pětáctýřicátého, maminka, já a o tři roky starší sestra jsme za ním přijeli v lednu 1946. Zajistil nám bydlení v jednom z domů pod Mostnou horou po odsunutých Němcích, v Kozinově ulici. Byl to vyrabovaný nájemní byt, chyběly vypínače, světla i plynový sporák. Tehdy se leckterí dobrodruzi nastěhovali do jedné vily, vzali si, co bylo pěkné, šli do druhé, tam si pomohli dalšími věcmi, a bydlet zůstali až v domě, který jim přišel nejlepší.

Jaké jsou Litoměřice vašich nejstarších vzpomínek?

Rozbombardované po válce, třeba v Palackého ulici nebo na náměstí, kde je dnes lékárna. Ještě v padesátých letech tam bylo pět metrů vysoké bednění. Když ve třiaapadesátém zemřel Stalin a za pár dní po něm Gottwald, před ohradou se držela tryzna: postavilo se pódium, na ně se dal obraz a před ním figurovali milicionář, žena a pionýr. Byl březen, hlídkovali i někteří spolužáci. Brali si dva svetry, bílou pionýrskou košili museli mít, i kdyby bylo minus deset. Jako kluci jsme přes zákaz rodičů lítali do Richarda, kde byly po válce zbraně a nevybuchlé granáty, ale naše království bylo v bunkru pod Mostnou horou. Pak ho zabednili, a když ho někdo přesto otevřel, zazdili ho a úplně zlikvidovali.

Jak váš otec postupoval při zakládání knihoven?

Přijel do vesnice, šel za předsedou místního národního výboru, zeptal se, jestli je ve vesnici někdo, kdo rád čte, pak se za ním vydal a přesvědčil ho, aby dělal knihovníka – většinou to však byly ženy. Pokud měli knihovník nebo knihovnice dostatečně velký barák, zřídila se knihovna u nich doma, pokud ne, našla se

místnost jinde ve vesnici. Knihy otec sháněl po různých známých, tahal je z opuštěných baráků – byly jich hromady, které bylo nutné přebrat. Byl dost pytlík na to, aby vyřadil fašistickou i brakovou literaturu. Do vsí jezdil za svůj benzín na Jawě speciál – dodneška mě mrzí, že ji prodal. Když jsem dosáhnul na stu pačky, bral mě občas s sebou.

Jaký vliv měla tatínkova práce na vaši rodinu?

Knihovníkem byl ve dne v noci. Rozhodoval, co smíme číst, a co ne. Já nebyl tak vášnivý čtenář jako sestra, které četla kdekoli kdykoli, třeba i pod peřinou, a když jí vzali baterku, zapálila si svíčku. Jednou si od spolužačky přinesla červenou knihovnu, kterou táta nenáviděl, a knížku jí hodil do kamen. Tátův noční stolek, to byly štosy novin a knih. Do noci byl opřený o tři polštáře a četl. Ve dvaapadesátém se narodil bratr, rodiče měli nízký plat a spoustu starostí, aby nás všechny uživil, knihy si ale otec kupoval a odebíral pořád.

Jaroslav Batík položil základy dnes už tradičních městských slavností, tzv. Máchových Litoměřic. Jak vypadaly v jeho režii?

Založil je s Karlem Petříkem, který působil jako okresní osvětový inspektor. Začínali v malém, děti přednášely básničky a pozval se někdo, kdo přednášel o Máchovi. Otec spolupracoval hlavně s profesorem Karlem Krejčím, významným polonistou, který miloval i Máchu a byl ochotný o něm přijet přednášet z Prahy. V tu dobu hotely moc nefungovaly, nebo byly drahé, takže když dorazil, museli jsme se sestrou vyklidit pokoj. Matka nám po válce pomalu neměla dát co jíst, pan profesor se ovšem musel pohostit.

Mezi dokumenty, které zůstaly po vašem otci, jsou i jeho referáty napsané v socialistickém duchu. Jak se stavěl k politice?

Do osmačtyřicátého byl v sociální demokracii. Když se po komunistickém převratu slučovaly strany, řekli jemu i matce, která byla také učitelka, že nebudou buď v žádné straně, anebo v komunistické. Tak tam vstoupili. Táta to myslel strašně dobře, jako že tady bylo šest let útlaku, válka, Němci – a odtěd bude všechno lepší. Nešlo mu o politiku, u něj to bylo vlastenectví, zachraňování českého jazyka. Byl idealista, přesvědčený, že když budou po válce všichni dělat něco navíc, pro republiku, budeme se mít dobře. Víím, že jsou otcovy referáty tendenční a poplatné době. Rodiče byli ale poctiví, absolutně nejednali z materiálních pohnutek. Byli chudí, táta si přivydělával, dokud mohl. Na Sověty držel od osvobození v roce 1945. Pamatuju si, že nám zastavili u baráku, sestra dostala bonboniéru, já bílé kožené rukavice. Když nás ale v osmašedesátém obsadili, byl velice zklamán. Považoval to za zradu mezi přáteli a na svém přesvědčení trval až do smrti.

Proč se váš otec rozhodl v roce 1952 z funkce knihovnického inspektora odejít?

Už mu to přerůstalo přes hlavu. Známi ho přesvědčili, aby šel na ženijně technické učiliště do velkých Jiříkových kasáren vedle dnešní Zahrady Čech. Jako civilní zaměstnanec učil budoucí důstojníky matematiku a češtinu. Po několika letech přešel na Základní školu Boženy Němcové, kde vydržel až do důchodu.

Co ho bavilo víc, knihovnictví, nebo kantořina?

Knihám se věnoval na sto padesát procent. Byl do toho zažraný, po večerech chodil na schůze, pořádal besedy. Vášnivým čtenářem neprestal být do smrti. Jeho domácí knihovna měřila dvaapůlkrát tři metry, a ještě to bylo málo. Jako kluk jsem mu ji pomáhal nastavovat: nechali jsme ohoblovat a nahnědo natřít prkna, aby ladila k nábytku. Mám se to nelíbilo, on ale jinak nedal. Knihy, které pro něj nebyly už tak důležité, ale nechtěl se jich zbavit úplně, naplnily úložný prostor dvou gaučů. Byl ovšem také kantorem s velkým K: přísný, ale oblíbený. Dodnes potkávám lidi, kteří na něj rádi vzpomínají. Učil ještě v důchodu, a i když se konečně rozhodl zůstat doma, zastupoval, jakmile chyběl učitel někde v Ústěku nebo Liběšicích. V roce 1982 začali do Čech přicházet Vietnamci. Personální náměstek Sechezy otce znal, věděl, že je trpělivý češtinář, a oslovil ho, takže táta ještě ve dvaasedmdesáti letech učil zahraniční dělníky česky. Muselo to být náročné, protože neznali ani slovo a žádného tlumočníka k dispozici neměl. Do noci si připravoval obrázky.

Byl tedy všeobecně schopným energickým mužem, kterému se dařilo, na co sáhnul?

Matka vždycky říkala – pro společnost udělá všechno, pro rodinu nic. Běžné starosti byly na ní a na nás. Já jsem od deseti pral, uklízel a vybavoval nákupy, až mě ve městě poznávaly řeznice. Na tohle táta nebyl.

Čte se ve vaší rodině?

Manželka přelouská všechno, já spíš odborné knihy. Můj kluk mi říká – tati, na co knížky, vždyť to máš všechno na internetu! Já ale knihy považuji za poklad. Bylo mi líto, když jsem se musel zbavit několika beden. Odvezl jsem je do Domu s pečovatelskou službou v Lovosicích.

Rozhovor připravil Jaroslav Balvín

Být aktivním se vyplatí

Od letošního září je naše knihovna skutečně bezbariérová.

Její zřizovatel potvrdil, že bere názory a připomínky obyvatel města vážně. Před rokem se v anketě Desatero problémů Litoměřic zřízení výtahu v knihovně objevilo na prvním místě. Toto přání bylo následně ověřeno i veřejnou anketou. Před necelými dvěma měsíci se první návštěvníci knihovny mohli svést výtahem. Ukazuje se, že být aktivním občanem se v Litoměřicích vyplatí. Výtah usnadní pohyb po knihovně nejen hendikepovaným čtenářům, ale i rodičům s malými dětmi.

Putování za dalekým barevným světem

Pod tímto názvem se skrývá série čtyř výtvarných workshopů, které se během letních prázdnin uskutečnily v parku Václava Havla. Společná tvoření byla určena pro seniory a jejich vnoučata.

První setkání zavedlo účastníky do Japonska. Senioři si spolu s dětmi vyzkoušeli prastaré japonské umění skládání z papíru zvané origami. S použitím pravého origami papíru vytvořili elegantní lekníny, pro děti skákající žáby a krabičky na drobnosti, někteří se naučili nejznámější japonskou skládanku – papírového jeřába. Druhé letní tvoření přivedlo prarodiče a vnoučata do Číny, kde byl ve starověku vynalezen papír. Na programu byla výroba ručního papíru a jeho sušení na sluníčku. Nechybělo trojrozměrné tvoření z papírové hmoty a společné povídání. Při třetím výtvarném setkání, které neslo název Orient – tajemné květy, se různými technikami vyráběly květiny z papíru. Poslední workshop se nesl opět ve znamení Číny. Senioři a děti malovali akvarelem květiny, které je v parku obklopovaly. Inspiraci našli v jednom druhu čínské tušové malby – žánru „květin a ptáků“. Radost z tvoření ručního papíru a papírových květin přinesla seniorům a dětem Irena Štyrandová z Dílny ručního papíru, skládání origami a malování akvarelem přichystala Helena Učíková Lendacká ze Spolku LiPen.

Foto archiv knihovny

Kreativní knihovna

Rádi bychom k nám přilákali všechny, kteří sice mají zajímavé nápady, ale nevědí, kde je uskutečnit.

Je tomu už skoro sedm let, kdy v knihovně vzniklo nové dětské oddělení. Do nového roku jsme proto vstoupili se sloganem „Dětské oddělení – srdce knihovny“. Netrvalo dlouho, a děti se v knihovně zabývaly a rozkoukaly. A přivedly s sebou své rodiče a – prarodiče. Knihovna se tak – naprosto přirozeně – stala místem mezigeneračního setkávání. Díky ochotě a nadšení Kateřiny Minkové a Heleny Učíkové Lendacké vznikl při knihovně spolek seniorů LiPen. Jeho členové se věnují nejen literatuře a výtvarnému umění, ale i angličtině a kurzům trénování paměti. Pořádají víkendové workshopy, výstavy a podílejí se i na ostatních akcích knihovny. Pro nadcházející rok jsme zvolili slogan „KRE-KNI“. Zní to jako šamanské zaklínadlo, a ono to tak trochu zaklínadlo i je: „KRE-KNI“ znamená „kreativní knihovnu“. Rádi bychom k nám přilákali všechny, kteří sice mají zajímavé nápady, ale nevědí, kde je uskutečnit. Baví vás deskové hry? Chcete spolurozhodovat o tom, co bude ve fondu fantasy literatury? Máte chuť udělat poslechový pořad pro kamarády? Chcete natočit videoklip? Chcete zkusit napsat divadelní hru? Tak přijďte do knihovny. „KRE-KNI“ je tu pro vás.

Nadace Charty 77 ocenila litoměřický spolek seniorů

Tři členky LiPeny se vydaly 1. října do Divadla ABC v Praze, aby zde převzaly cenu v soutěži Senior roku, kterou již druhým rokem uděluje Nadace Charty 77 / Konto Bariéry.

„Umístili jsme se spolu s pražským Klubem seniorů Průhon na krásném druhém místě v kategorii klubů, a to je pro nás nejlepší dárek k letošnímu Mezinárodnímu dni seniorů, který se právě prvního října slaví,“ uvedla s radostí Ludmila Černá, která za spolek převzala z rukou primátora hlavního města Prahy RNDr. Tomáše Hudečka šek v hodnotě třiceti tisíc korun. Pro členy LiPeny je to odměna za jejich aktivní účast na kulturních a společenských akcích, které během krátkého období od založení organizace na podzim loňského roku spolek uspořádal. Připomeňme například mezinárodní Noc literatury, na kterou přijala pozvání i herečka Luba Skořepová, jež se stala čestnou členkou spolku, nebo putovní výstavu s názvem Když tvoří senioři, která byla od začátku roku k vidění v Domově U Trati, Domově seniorů na Dómském pahorku, ve Fér Kafe a Domově seniorů Kréta. V listopadu též doběhla škola tvůrčího psaní pro uživatele Domova U Trati.

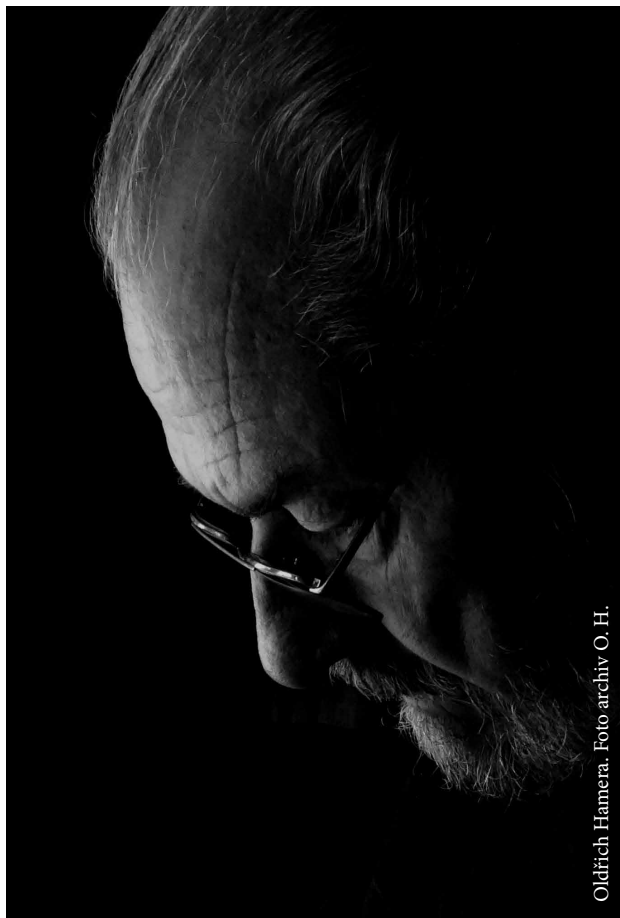
Slavnostním večerem při předávání cen nadace provázal redaktor Českého rozhlasu Jan Pokorný a patronkou celé akce se stala Simona Stašová, jediná protagonistka hry Shirley Valentine, jejímž benefičním představením bylo vyhlášení výsledků uzavřeno. „Všechny tři jsme se shodly, že to byl nádherný zážitek. Při představení jsme chvílemi brečely smíchem, chvílemi zase dojetím. Při závěrečném aplausu se i ti nejstarší zvedali ze židlí,“ doplnila Helena Učíková Lendacká, která v LiPeny vede Dopolodní klub aktivního stáří.

Spolek LiPen od té doby nelení. V říjnu odstartoval projekt Prolínání–Durchdringung, který zahájila výstava na autobusovém nádraží. Na železnou konstrukci mezi jednotlivými stáními autobusů bylo umístěno devět papírových kvádrů s texty seniorů a obrázky litoměřických dětí. Akci podpořila Ústecká komunitní nadace a Město Litoměřice. Jinou aktivitou je spolupráce s obchody Vitálka a Knihkupectví Jonáš – další texty byly vystavené ve výlohách a zároveň otiskované na papírových sáčkích určených k balení zboží. Na příští rok plánuje spolek nový projekt nazvaný Sousedí na podporu vzájemného soužití a setkávání litoměřických občanů a zároveň pokračování mezigeneračního projektu Prolínání. Finanční dar Nadace Charty 77 / Konto Bariéry dopomůže k realizaci všech těchto projektů.

Kateřina Minková

Oldřich Hamera. Foto archiv O. H.

Oldřich Hamera. Foto archiv O. H.

Výstavu Boudníkova žáka realizuje naše nová výtvarnice

Iva Červinková připravuje v knihovně výstavy, událostí sezony bude expozice Hrabalova přítele Oldřicha Hamery.

První výstava, kterou Iva Červinková realizovala, se jmenovala Poznáte nás? Navazovala na loňskou expozici rodinných fotografií seniorů z klubu LiPen, kteří k nim připsali osobní vzpomínku. Tentokrát se představily naše knihovnice, a to jako děti, anonymně, pod čísly, a čtenáři je měli poznat. Nejúspěšnější byly sestry Anna a Marie Švihelovy. Za odměnu poseděly se svou oblíbenou knihovnicí Alenou Koudelkovou ve Fér Kafe v parku Václava Havla. Aktuální výstavou, kterou Iva Červinková připravila, je expozice aktivních grafik Oldřicha Hamery, přítele Bohumila Hrabala a žáka Vladimíra Boudníka. Výstavu zahájila 28. listopadu Eva Čapková.

Oldřich Hamera se narodil roku 1944 v Úvalech u Prahy, vyučil se strojním zámečnickem a po absolvování základní vojenské služby pracoval ve státním závodě ČKD Trakce v Praze. Tady potkal Vladimíra Boudníka, jehož prostřednictvím se seznámil s aktivní, strukturální a magnetickou grafikou. Ve stejném roce poznal Bohumila Hrabala, který ho uvedl do společnosti neoficiálních a polooficiálních umělců, teoretiků a spisovatelů šedesátých let. Kvůli protestům proti vpádu vojsk Varšavské smlouvy do Československa byl nucen roku 1968 opustit ČKD a nastoupil na místo technického redaktora v Československém středisku výstavby a architektury, kde se vyučil ofsetovým tiskařem. V sedmdesátých letech založil Hamera samizdatové nakladatelství Explosionalismus. Vedle textů Hrabalových, Klímových a bibliofilů věnovaných především Vladimíru Boudníkovi vydal Intimní deník Karla Hynka Máchy, za nějž dostal v roce 1971 Cenu Jiřího Koláře za literaturu. Od roku 1989 pracuje jako nezávislý umělec, věnuje se užité grafice, knižní ilustraci a přednáškové činnosti. Jako restaurátor se podílel na obnově

významných památek České republiky, např. Staroměstské radnice v Praze nebo zámku Lemberk.

Iva Červinková vystudovala český jazyk a výtvarnou výchovu na Pedagogické fakultě Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, kde dále pokračuje v doktorském studiu. Zabývá se zejména uměním ve veřejném prostoru. „Cením si toho, že se Knihovna K. H. Máchy neomezuje jenom na vypůjčování knih, ale komunikuje s litoměřickou veřejností v mnoha dalších oblastech včetně výtvarné,“ svěřuje se naše nová výtvarnice. Před prací v knihovně absolvovala roční stáž v kulturním fóru riesa efau v Drážďanech a kontakty a zkušenosti, které tu načerpala, chce využít a zúročit také ve svém novém působišti.

V suterénu knihovny založila Iva Červinková galerii Terárium s podtitulem „omezený prostor pro jinou formu života“. Terárium bude experimentálním místem pro výtvarníky, prostorové koncepty, výtvarně-literární instalace i prezentaci různých zájmových skupin. Zájemci ji mohou kontaktovat na e-mailu iva.cervinkova@seznam.cz.

I v knihovničkách budou mít letos co číst

Podařilo se nám dohodnout s jednotlivými obecními úřady, aby přispívaly na výkon regionálních funkcí, čili na provoz místních knihoven, lidově řečeno knihovniček.

Místní úřady přislíbily dát pět korun na každého obyvatele obce. Předtím jsme byli naprosto odkázáni na účelovou dotaci z Ústeckého kraje, která se měnila podle momentální situace na základě rozhodnutí krajského zastupitelstva.

„Zřizovatelé obcí nám vyšli vstříc a finanční prostředky ze svých napnutých rozpočtů poskytli. Byli jsme úspěšní z 99 procent, a to zatím jako jediní v celé České republice. Všechny 75 místních knihoven v okrese Litoměřice tak i v letošním roce bude obsluhováno se stejným standardem jako v letech minulých, kdy finanční prostředky nebyly kráceny,“ vysvětlují Eva Mrňáková a Zuzana Kulichová z oddělení regionálních funkcí.

„Je na tom vidět, že malé obce mají o své místní knihovny zájem a jsou ochotné přispívat na jejich provoz. A to všechny, které metodicky vedeme. Bez výjimky,“ těší také ředitele Karla F. Tománka.

Také Litoměřice byly městem, které čte

Na konci srpna jste mohli naši knihovnu potkat v parku Václava Havla.

Projekt několika severočeských měst vyšel z iniciativy jirkovské knihovny, která se inspirovala v Německu. Kolemjdoucí si během prázdnin mohli listovat v knihách, časopisech i denním tisku venku. Na odpoledne jsme připravili doprovodný program s pořady pro děti i dospělé, např. čtení Hany Hindrákové nebo Dana Černého.

Foto archiv knihovny

Program knihovny
na prosinec 2014

2. 12. 18.00
Austrálie – příběh původních obyvatel / Příběhy světa
Postřehy z cest i fakta o současné a minulé Austrálii napomohou poodhalit cesty osudu jejích původních obyvatel. Přednáší Ing. Jana Štefaniková.
Vstupné 30 Kč

3. 12. 18.00
Pavel Brycz / Autorský večer
Vyprávění o nové autorově knize Muž bez ženy není člověk. Neodolatelně upřímná, humorná a bravurně napsaná kniha o vztazích mezi muži a ženami vás pohladí po duši.
Vstupné 30 Kč

9. 12. 17.00
Křesťanství / Světová náboženství
Křesťanství jako historické náboženství vzniká na základě učení Ježíše z Nazaretu. Jeho poselství se objevuje v kázání na hoře Blahoslavenství. Postupně se stává nejrozšířenějším náboženstvím na světě, které zásadně poznamenalo vývoj západní kultury. Přednáší Mgr. Lenka Doležalová.
Vstupné 30 Kč
Seniori s platným čtenářským průkazem zdarma

Výstavy
Máchův Máj v monotypech Oldřicha Hamery
Fotografie z celoročních aktivit seniorů – hnízda

Seniorům
2. 12. 15.30
Ve zdravém těle zdravý duch / Psychomotorická zdravotní cvičení pro seniory
Přijďte si s námi zacvičit nenáročná a bezpečná cvičení. Jednoduchá čínská zdravotní cvičení, psychomotorická cvičení příznivě ovlivňující správné fungování mozku, nácvik správného dýchání, relaxace. Zonglování s šátky, míčky a kužely. Dále každé první úterý v měsíci. Přihlášky a informace u lektorky Heleny Učíkové Lendacké, tel. 723 501 005
Vstupné 30 Kč

17. 12.
Vánoční besídka (nejen) pro seniory
Společné předvánoční posezení a autorské čtení Klubu tvůrčího psaní z nově vydaného sborníku. Kouzelnické vystoupení

Dopolední klub aktivního stáří
Kromě společného povídání se můžete těšit na trénování paměti, na programy dále jsou různé aktivity: zační činnosti, čínská zdravotní cvičení a automasáže, jóga prstů, psychomotorické hry.
Každý pátek od 9.00 do 11.00

Když tvoří seniori / Klub tvůrčího psaní
Každé úterý od 15.00 do 16.30

Angličtina pro seniory
Každé úterý v termínech mezi 8.30 a 13.00. Malé skupinky, konverzační témata na dovolenou. Příjemné prostředí. Více informací u lektorky Heleny Učíkové Lendacké, tel. 723 501 005

Od 65 let registrace zdarma

Dětem
12. 12. 17.00
Svatá Lucie noci upije a dne nepřidá
Dobrodružná cesta setmělým městem

13. 12. 9.00–12.00
Drátování rybiček / Výtvarný workshop
S pomocí různobarevných drátů, korálků a oblázků vytvoříme krásné drátované rybičky, které se pak mohou stát originální ozdobou našeho vánočního stolu nebo krásným dárkem pro naše nejbližší. Účastníci si s sebou přinesou vlastní kleštičky, korálky, oblázky a různé kamínky, drátky. Rezervace: detske@knihovnalitomerice.cz. Pro děti od 10 let
Vstupné 30 Kč

16. 12. 14.00–17.00
Tvořivý bazárek Šperkownice
Udělejte radost svým blízkým a přijďte si koupit poklady z naší šperkownice.

Klub deskových her Černého Šimona
Každé pondělí od 15.00. Galerie 2. p. Určeno pro žáky 2. st. ZŠ a SŠ

Klub dětských her
Každou středu od 14.00. Galerie 2. p. Určeno pro děti 1. st. ZŠ

Knihovna dětem:
Pořád se něco děje

Vzpomínáme a zveme.

Na začátku prvního říjnového Týdne knihoven jsme pasovali na čtenáře školáky všech šesti druhých tříd základních škol Boženy Němcové a Ladova. Sto padesát dětí získalo kromě pasovací listiny i čtenářský průkaz zdarma. Na rytíře slova je svým mečem pasovali králové. Děti jim ukázaly, že umějí číst, a králové tak mohli poděkovat všem trpělivým paním učitelkám za dobře vykonané úsilí.

10. října patřila knihovna předškolním dětem, pro které byl připraven podvečer se sedmi pohádkovými postavami včetně skřítky, čaroděje nebo berušky. Každá z nich měla pro děti připraven nějaký úkol. Na závěr si děti četly z Bílé paní na hlídání Pavla Brycze a zhlédly večerníček natočený podle této knížky. Děti si také mohly vytvořit leporelo inspirované pohádkovými postavami, které v knihovně viděly. „Hodně dětí přišlo v maskách, myslím, že tím vznikla nová tradice,“ libuje si Alena Koudelková z dětského oddělení knihovny.

24. září jsme oslavili 115. narozeniny Ondřeje Sekory – a s kým jiným než s Ferdou Mravencem. Třicátka dětí mladšího školního věku přišla do knihovny zahrát si pexeso, složit puzzle mraveniště nebo se zúčastnit malířské školy Brouka Pytlíka. Zhlédly také expozici všech Sekorových knížek a připomněly si život skutečných mravenců, protože vystaveny byly i přírodopisné encyklopedie. „Na náš dětský web jsme pověsili test, až do konce října mohly děti odpovídat na otázky o Ferdovi Mravencovi,“ vzpomíná Alena Koudelková.

Na stránkách knihovny nyní děti mohou vyplňovat novou anketu, která připomíná svatou Lucii a svatého Martina. 12. prosince se budou moct vydat na dobrodružnou cestu setmělým městem, právě tehdy si totiž svátek svaté Lucie připomeneme. „Letos vyrazíme do ulic, kde na děti občas nějaká Lucie v bílém hábitu a se špičatým zobanem bude číhat,“ láká Alena Koudelková.

Novinky ve fondu knihovny

Díky našemu akvizičnímu oddělení máme pořád čerstvé knižní tituly.

V knihách hledáme především příběhy, podobně jako je hledali účastníci několikaměsíčních lekcí storytellingu, kteří našli azyl u nás v knihovně. A i my tentokrát začneme novinkami, jež příběhy přinášejí – a rovnou mluveným slovem. Do fondu jsme získali detektivku Muž z ostrova Lewis Petera Maye, kterou načetl Jiří Dvořák, nebo romantický Dům v Bretani rodilé Češky Marty Davouze v podání Daniely Kolářové. Děti jistě potěší Duchari Miloše Kratochvíla, které načetl Filip Sychra, či Doktor Proktor a prdící prášek, v němž si slavný norský spisovatel Jo Nesbø odskočil od svých detektivek. Na beletrii najdete novou historickou sagu jednoho z nejoblíbenějších českých autorů Vlastimila Vondrušky, Husitskou epopej 1400–1415. Příznivci severské krimi jistě uvítají další příspěvky tohoto žánru, Poslední rituál Yrsy Sigurdardóttir nebo Marca Jussi Adler-Olsena. Z nově nakoupené prózy vám naše akvizitérka Eva Štíbrová zvláště doporučuje thriller Šest let Harlana Cobena a Boží koně ze Sidi Moumen, v nichž marocký spisovatel Mahi Binebine popisuje, jak se získávají pro terorismus děti. Další novinky všech žánrů beletrie včetně milostných, dobrodružných nebo fantasy na-

jdete v našem on-line katalogu. Nezapomeňte přitom, že fantasy jsme přestěhovali na hudební oddělení. Na naučném oddělení najdete mezi novinkami titul Kreativní bižuterie z korálků autorky Sigal Buzaglo, vařit netradičně se můžete naučit díky Kuchaře ze Svatojánu Evy Francové a dějinami zabrousíte v knihách Mnichovský komplex Jana Tesaře či Malé ruce ve velké válce Yury Winerberga. A co děti? Mají co číst? U nás ano. Renáta Fučíková pro ně napsala a nakreslila Huse a Chelčického, autor pro dospěláky Petr Stančík překvapil titulem Jezevec Chrujda točí film a pro malé vynálezce je tu knížka Mika Goldsmithe (Ne)skutečné vynálezy a další geniálně trhlé zlepšováky. Mezi cédéčka, která si můžete půjčit na hudebním oddělení, přibýlo mj. šesté album britských melancholiků Coldplay Ghost Stories, z počínů českých interpretů pak baladická bestofka Královský večer Vladimíra Mišíka. Ať už si půjčíte cokoli, třeba i knížku, kterou máme v našem fondu iks let, ať se vám hezky objevují příběhy, kterými je utkán náš svět!

„Člověk je uvnitř pořád stejný“

Člen spolku LiPEN, cestovatel a prozaik Jan Zelenka, se do Litoměřic přistěhoval před dvěma lety.

Proč jste přišel zrovna do Litoměřic?

Matka pocházela ze Lkáně, otec z Třebenic, kde dosud žije i moje sestřenka. Teta si vzala středohořského malíře Františka Horu. S otcem jsme sběhali kdejaký kopeček, ale spíš na druhé straně Labe, v západním středohoří. Kvůli tomu, že nyní musím chodit o holi, mám ovšem po kopečkách. Už nevylezu ani na Bílé stráně.

V tomto roce jste vydal čtyři knihy naráz. Mezi cestopisnými dokumenty vyčnívá sbírka textů z vašeho mládí *Návraty, aneb pouť na horu Montsalvage*. Ano, je jistým vybočením. Ke své minulosti se stále vracím. Člověk je totiž uvnitř pořád stejný, i když mění fasádu. Texty jsem vybral z širšího materiálu. Píšu od čtrnácti let, mám toho tedy spoustu. Rozdělanou mám ještě další takovou osobní antologii.

Začteme-li se do vašich *Návratů*, poznáme ve vás romantika.

Zamlada jsem byl dosti citově založený, měl jsem různé nálady. Stoupaly nahoru a hned zas dolů, jako sinusoida. Zajímal jsem se o romantiky, hlavně o ty polské. Nezauly mě ani tak epické poemys Adama Mickiewicze, jako spíš dílo Juliusze Słowackého. Básní jsem napsal v té době docela dost, některými jsem dokonce oblesal nezvalovskou soutěž.

Její vyhodnocení ostatně brilantně popisujete v jednom textu.

Byl jsem tenkrát drzý jak opice. Vlezl jsem do autobusu, zrovna když začal průvodce do mikrofonu vyvolávat – vítáme národního umělce Karla Nového a tak dál. Samé velké jméno naší kultury. A to už jsem se krčil do sedadla. Když jsem se oklepal, promluvil jsem si dokonce s paní Nezvalovou. Moc příjemná, trochu korpulentní dáma. A také se švédským básníkem Erikem Axelem Blombergem. Měl jsem z toho takovou trému, že jsem si nevzpomněl ani pozdravit, ačkoli už jsem v té době anglicky trochu uměl. Poezii jsem měl pochopitelně vždy spojenou s nějakými láskami, bez vztahů jsem nedokázal existovat. I na nezvalovské akci jsem poznal dvě děvčata. Bohužel si to mezi sebou řekla, a tak to nemělo dlouhého trvání.

Proč jste nešel na vysokou školu?

Po maturitě jsem se na žádnou nedostal. Šel jsem do Pragovky, vydělal dost peněz a zkusil pajdák v Plzni. Dal jsem dohromady ale pouhých pět semestrů. Z hospod a vináren se blbě studuje.

Takže jste pokračoval v manuálních zaměstnáních?

Pár let jsem působil v různých fabrikách a živil se jako nádeník. Protože jsem nechtěl pracovat s kriminálníky, udělal jsem si po večerech grafárnu a pomalu stoupal nahoru. Nejdřív jsem působil jako šéf propagace podnikové tiskárny, odtud jsem šel dělat náměstka do tiskárny a kartonážky léčiv v Krásné Lípě u Rumburku a skončil jako šéf provozu tisku v Našem vojsku. Léta ve vojenské fabrice plná stresu mě stála infarkt.

Tak proč jste v Krásné Lípě nezůstal?

Tam byl taky stres, požadavky na lékové krabičky, tedy i na kvalitu naší práce byly mimořádné. Dostali jsme služební domek, ale byl vlhký. A protože problémy s pohybovou soustavou mám od mládí, skončil jsem tam o holi. Byl tu vynikající ředitel, jenom o něco starší než já. Mohl jsem jít do privatizace, ale asi bych tam zašel.

Co ty vaše lásky?

S první ženou jsem byl pět a půl roku. Dál se nedalo, bylo to šílené. Studovala matfyz, já byl v té době pomocným dělníkem. Byla sice velice chytrá, ale seminární práce z vědeckého komunismu jsem jí musel psát sám. Jako téma diplomky si vybrala takové, o kterém nevěděla vůbec nic. Pamatuji si to do dneška – Vliv molekulárního kyslíku na vznik a podstatu bioluminiscence. Přišla domů a řekla mi, hele, co kdybys mi to napsal. Hodil jsem se marod, obešel pražské knihovny, napsal to, naklepal na stroji a svázal do knihy. V tiskárně se člověk naučí všechno. A ona to obhájila.

Pak se s vámi rozloučila?

Řekla mi, že se se mnou bude bavit, až budu doktor nebo inženýr. Nakonec jsme se rozvedli, žádné dramatické scény se ale nekonaly a dodnes se scházíme. Majetek jsme neměli žádný, takže s dělením nebyly problémy. Pravda, měli jsme dceru, té je dnes sedmačtyřicet. Zanedlouho mi snad její dcera povije pravnouče.

Jak jste poznal svou současnou manželku?

Když jsem dělal ve Stavoservisu, bydlel jsem na ubytovně na Kubáni, kde byly pochopitelně i ženy. To už

jsem byl rozvedený. Poznal jsem tam dívku, která se mi moc líbila. A tak první, co jsem jí řekl, bylo – poďvej se, já si tě vezmu. A taky jsem si jí vzal.

Revoluci jste zažil v Našem vojsku. Na které straně barikády jste stál?

V partaji jsem pochopitelně byl, protože v těchto funkcích jsem nemohl nebýt. Po převratu jsem byl v obtížné pozici. Staré kádry tam zůstaly, ale k nim se přidali ti noví, co řídili stávkou. Mezi nimi jsem byl pochopitelně i já. Nové vedení šlo do privatizace, a ty, co se mu nelíbili, se snažilo odstranit. Včetně mě. Nesouhlasil jsem totiž s novým vojenským vedením, kde zůstala většina starých kádřů. Z vedoucího provozu, kdy jsem měl pod sebou 150 lidí a pět mistrů, mě udělali mistrem, nejdřív ofsetu, který jsem znal dobře, pak mě dali na místo, které mně už tolik nevyhovovalo. Šel jsem dolů s penězi a nakonec odešel sám.

Co jste dělal dál?

Šel jsem podnikat, ale do úplně jiného oboru. Zřídil jsem si velkoobchod dámským prádlem. Mými hlavními dodavateli byly Úpavan a Linie, ale nakupoval jsem zboží i z jiných firem z celé republiky. Když jsem stěhoval sklad, zřejmě dal někdo avízo zlodějům. Než jsem ho stačil pojistit, bylo všechno pryč. Nechali mi prázdný sklad a v něm jenom ty nejmenší podprsenky, sedmdesátky, které nikdo nechtěl. Vyhazoval jsem je až při stěhování do Litoměřic.

Pocuchalo vám to nervy?

Trochu. Nebyla to dobrá doba, ale dostali jsme se z toho. Měl jsem bufet na poliklinice na Karláku, dělal všechno možné a peníze zase byly. Až přišel tragický rok 1994: jeli jsme na dovolenou do Itálie a utopil se nám tam syn. Bylo mu sedmnáct. Pak už se tak nedářilo.

Jak jste postupoval při psaní cestopisů?

Nejdřív jsem se na cestu připravil, abych byl v obraze. Člověk nikdy neví, na jakého průvodce narazí. Pak jsme jeli a já si dělal poznámky. Když jsme se vrátili, sednul jsem si za počítač a rešeršoval a psal. Toto „druhé cestování“ je stejně tak zajímavé jako první. Člověk se na ta místa opět vrací, všechno si znovu postupně vybavuje a navíc může přidat vše, co vyexcerpuje. Nad knihou o Izraeli jsem seděl tři čtvrtě roku, přečetl kvanta literatury a webových stránek, hlavně anglicky psaných. Čerpal jsem i z bible, doma mám čtyři různé. Židovské a biblické historii se věnuji docela dlouho.

Jan Zelenka. Foto Jaroslav Balvín

O autorovi

Jan Zelenka se narodil roku 1944 v Budyni nad Ohří. Vyrůstal ve Dvořákově památníku v Nela-hozevsi. Vystudoval gymnázium v Kralupech nad Vltavou a Střední průmyslovou školu grafickou, pracoval jako technik v polygrafickém průmyslu, po roce 1990 podnikal. Od roku 1994 pravidelně vyrážel do zahraničí, jeho putování do Středomoří, Egypta a Izraele shrnují tři cestopisy *Snítka olivy ze země zaslíbené*, *Putování za faraony* a *Středomořský kaleidoskop* vydané v roce 2014. Dlouho žil v Praze, v roce 2012 se se svou druhou ženou přistěhoval do Litoměřic. Je členem spolku píšících seniorů při Knihovně K. H. Máchy LiPen. V roce 2014 publikoval také soubor básní a povídek z mládí *Návraty, aneb pouť na horu Montsalvage*, k vydání připravuje druhý díl. www.oknodosveta.webnode.cz

„V hospodách jsem o sobě roztrboval, že jedu psát velký český román do Polska“

Překladatel, publicista a prozaik ukrajinského původu Alexej Sevruc se nedávno přestěhoval do Litoměřic.

Jaká byla tvá cesta ke storytellingu?

Jak ses dostal do Čech?

V devadesátých letech z Ukrajiny utekl každý, kdo měl tu možnost – kvůli Černobyli, ekonomické situaci a taky ze strachu, že přijde to, co nastalo až teď: konflikt s Ruskem. Báli jsme se, že zase padne železná opona, že se Ukrajina znovu dostane do ruské sféry vlivu, zavřou se hranice a opět zavládne diktatura. My jsme se sem mohli přistěhovat díky tomu, že jsme v našem rodokmenu objevili českou stopu. Pradědeček pocházel z Berouna, jako voják rakousko-uherské armády padl do zajetí na Ukrajině, a tam si vzal mou prababičku. V devadesátých letech probíhal program na repatriaci volyňských Čechů, přihlásili jsme se, a tak jsem se ve svých dvanácti letech dostal sem. Pro-

gram inicioval Václav Havel, což jsem se dozvěděl až po jeho smrti. Nevztahoval se jenom na Ukrajinu, ale i na další postsovětské státy, třeba na Kazachstán, kde byla velká česká menšina. Tisíce Volyňáků tak osídlily sídliště v severních Čechách, opuštěná sovětskými vojáky, jako Kuřivody, Zákupy nebo Milovice.

Vy jste v těchto barabiznách taky začínali?

Už předtím sem šla teta s rodinou a babička, takže jsme nejeli úplně do neznáma. Přistěhovali jsme se do Nového Boru, kde jsme ale zůstali jenom dva roky. Noční směny v Crystalexu nebyly pro tatínka, hudebníka s akademickým vzděláním, to pravé. Brzy našel místo učitele v lidové škole umění, nejdřív v Novém Městě na Moravě, pak v Praze. Původně je hobojsista, působil v Kyjevském symfonickém orchestru rádia a televize. Tady učí zobcovou flétnu, klavír a saxofon.

A tvoje matka?

Maminka je vystudovaná novinářka, v Čechách se requalifikovala na vychovatelku ve školní družině. Nedávno si přečetla román Peníze od Hitlera spisovatelky Radky Denemarkové, maminky dětí z její družiny. Kniha vypráví o tom, jak s člověkem zamávají dějiny, což je zkušenost známá milionům Ukrajinců, tak si řekla, že by bylo dobré, kdyby to do ukrajinštiny přeložila. Činila tak ve svém volném čase, a jestli kniha na Ukrajině skutečně vyjde, klobouk dolů.

Jak jsi jako malý špunt ovládl češtinu?

Základy jsem měl minimální, rodiče mně se sestrou ještě na Ukrajině věnovali krásně ilustrovaný československý slabikář. Osvojování si češtiny – to byla obrovská filologická zkušenost, ze které jsem těžil ještě donedávna. Dosud jsem uměl rusky a ukrajinsky, a teď nový jazyk, jiný, a přesto v něčem podobný. První rok v české škole mě neklasifikovali, druhý, v sedmičce, už jsem měl z češtiny jedničku. Problémy, které mají české děti s měkkým a tvrdým i apod., jsem vůbec neměl, protože ukrajinština to rozlišuje foneticky. Slovní zásobu jsem si rozšiřoval tak, že jsem poslouchal a zapisoval si do notýsku různá slova. Někdy tam byla taková jako „kurva“ a „hajzl“ – a s tím jsem chodil za paní učitelkou s žádostí o vysvětlení.

Jaký kulturní šok to pro malého Kyjevana byl, přestěhovat se do provinčního Boru?

Úžasné bylo, že jsem to měl do školy pět minut, že jsem se tedy nemusel trmácet přes celé velkoměsto. Z Česka jsem byl nadšený. Už cesta sem byla silným zážitkem, přejížděli jsme přes hraniční přechod Čop/Čierna nad Tisou a tamní rakousko-uherské nádraží mi přišlo jako brána do civilizačně jiné Evropy.

Jaké máš na Ukrajinu devadesátých let vzpomínky?

Jakoby přes noc se objevily mraky krámků, kde se prodávalo zboží ze západu – žvýkačky, snickersky,

pampersky atd. Občas se stalo, že některý ze stánků, který měl člověk pod oknem, přes noc vyhořel, protože si mezi sebou jejich majitelé vyřizovali účty. Rozpadly se struktury, fungující za Sovětského svazu, a nové ještě nebyly vytvořené. Za tzv. divokého ukrajinského kapitalismu vládla obří inflace. Lidi se živili tak, že jeli na venkov za příbuznými, a odtud si na zimu přivezli čtyři pytle brambor.

A co samotný Kyjev?

Dnes to město nepoznávám. Už to není ten zelený Kyjev mého dětství, pamatuju si spoustu stromů. Hlavní město Ukrajiny vede co do počtu nových mrakodrapů. Děje se tam totéž, co v Praze, ale v mnohem větším měřítku. Boří se staré baráky, kácí se stromy na veřejných prostranstvích a stavějí se zruďné mnohapatrové věžáky.

Nedávno ses z Ukrajiny vrátil, byl jsi tam na dovolené. Kde?

Většinu času jsme strávili u dědečka v Kyjevské oblasti a kopali tam brambory. Příbuzní jsou hlavním důvodem, proč na Ukrajinu jezdíme. Já tam ovšem cestuju také pracovně. Protože se zabývám literaturou, objíždím hlavně knižní veletrhy a festivaly.

Jak ses k literatuře dostal?

Po gymnáziu jsem se přihlásil na ukrajinistiku a všeobecnou a srovnávací slavistiku. Na přednáškách ze všeobecné lingvistiky a literární teorie jsem se dozvídal věci, o kterých jsem předtím neměl ani ponětí. Už od začátku mě víc bavila literární větev oboru. Diplomovou práci jsem napsal o Juriji Andruchovyčovi, což je jeden z asi deseti nejvýznamnějších současných ukrajinských autorů.

Na univerzitě jsi prozatím zůstal.

Dálkově studuju doktorský obor Slovanské literatury. Věnuju se současnému ukrajinskému písemnictví, konkrétně hybridním rusko-ukrajinským jazykovým jevům, tzv. suržyku, který ve svých prózách používají někteří autoři jako uměleckou stylizaci. Jazyk v čisté podobě existuje jenom jako abstrakce v gramatikách a ve slovnících, kdežto jako verbální akt se odehrává často úplně jinak. Tlak ruského jazyka na ukrajinský je navíc obrovský.

Kterí akademici tě ovlivnili nejvíc?

Dizertaci mi vede doktorka Věra Lendělová, která mě doprovází už od přijímaček. Ty pro mě mimochodem byly velmi silným zážitkem. Poprvé jsem potkal lidi, kteří se systematicky věnují ukrajinskému jazyku, literatuře a historii, a přestože to jsou rodilí Češi, jejich ukrajinština je často lepší, než je ke slyšení v Kyjevě. Hodně mi dal i profesor Jiří Marvan, výborný slavista a baltista, který perfektně ovládá desítky jazyků. Pak taky doktorka Tereza Chlaňová, vedoucí mé diplomové práce. Systematicky mapuje ukrajinskou literaturu. Nikdy předtím jsem neprožíval poezii Tarase Ševčenka tak, jako na jejích přednáškách. Z rusistů chci zmínit docenta Tomáše Glance, jeho přednášky z teorie literatury byly úžasné. A samozřejmě profesor Vladimír Svatoň, skutečný polyhistor, se kterým jsem přišel do styku během doktorandského semináře.

Kdy jsi začal sám psát?

Na gymnáziu, kde jsem si uvědomil, že se chci věnovat humanitním vědám, ne přírodním. Nepsal jsem ale dlouho. Měl jsem zábrany, říkal jsem si, že přece nemůžu literárně tvořit jazykem, který není mojí mateřštinou. Tak jsem se začal literatuře věnovat aspoň teoreticky a publici sticky. Nedávno se mi dostalo do rukou Labyrint Revue z roku 2001, které je věnováno postkoloniálnímu psaní a představuje autory tvořící v jazyce, jenž jim není vlastní. Škoda, že jsem je neznal o nějakých deset let dřív, ušetřil bych si mnoho pochybností a výčitek.

Kterí autoři tě ovlivnili?

Zpočátku Jan Pelc a jeho brutální ...a povídky K Pelcovi jsem se dostal přes Bukowského; až nedávno jsem se mimochodem dozvěděl, že taky neovládal angličtinu jako svůj rodný jazyk a musel se s ní popasovat v období dospívání. Nevyhnu se vlivu

Serhije Žadana, kterého překládám. S Jurijem Andruchovyčem a Oksanou Zabužko patří k nejznámějším ukrajinským autorům.

Od září do listopadu jsi absolvoval stipendijní pobyt Mezinárodního visegrádského fondu v Krakově. Na čem jsi tu pracoval?

Asi čtvrt roku předtím jsem o sobě v hospodách roztruboval, že jedu do Polska psát velký český román, což je samozřejmě provokace na čtvrtou. Do přihlášky jsem uvedl, že mám hotovo sto stran, což je pravda, ač to jsou spíše skici, které se teprve pokusím dát dohromady. Jde ale o vizi, kterou mám už šest let v hlavě. Fascinuje mě postava mého dědečka, který zemřel, když mi byly dva roky – byl to manžel dcery onoho Volyňáka, díky kterému jsem se dostal do Čech. Na dědečkovi se dají krásně popsat dějiny Ukrajiny 20. století: zažil Velkou říjnovou revoluci, kolektivizaci, hladomor 33. roku, druhou světovou válku a všechno, co přišlo po ní.

Jak ti pomohlo, že jsi čtvrt roku pobýval mimo domov?

Psaný, potažmo vydaný román o iks stranách je jenom špičkou ledovce. Za ním je daleko delší román jeho promýšlení. Někdo by mohl říct, že lenoším, ale já dávám některé věci do souvislosti, rozebírám je, zase spojuju – a teprve když mám chuť, sednu si nad prázdný list papíru a sepíšu to. Psaní románu předpokládá tuto práci, a autor buď žije o chlebu a vodě, nebo hledá sponzora, kterým byl v tomto případě Mezinárodní visegrádský fond.

Jak na tebe jako na čerstvou „náplavu“ působí Litoměřice?

Je to krásné město, mají tu na náměstí loket jako by vši měrnou jednotku na trhu, což je v Čechách prý už jen v Litomyšli, odkud jsem se snoubenkou shodou okolností do Litoměřic přišel. Příliš často tu čistí ulice, takže musíme každý měsíc přeparkovávat auto. Jde asi o místní obsesi, protože vážně nevidím žádný racionální důvod, proč uklízet dvanáctkrát do roka. Ale je sympatické, že se starají. Oproti Praze tady život nikam nespíchá, je tu klid. V hlavním městě se každý večer konají desítky akcí a člověk je kolikrát rád, že může zůstat doma. V Litoměřicích tohle člověk řešit nemusí.

Co bys doporučil tomu, kdo se nedokáže zorientovat v současné krizi na Ukrajině?

V České republice žije plus minus sto tisíc Ukrajinců a každý Čech asi nějakého zná. Doporučil bych zeptat se přímo jich, co si o tom myslí. Je to daleko směřodatnější než to, co se píše v novinách. Z určité perspektivy je Ukrajina strašně daleko, někde na východě si něco řeší s Ruskem, a průměrného Čecha se to netýká. Na Ukrajinu se také často pohlíží jako na objekt manipulací mezi Severoatlantickou aliancí, Spojenými státy, Evropskou unií a Ruskem, což je strašně diskriminující. Ukrajina není objektem dějin, je jejich plnoprávným subjektem. Lidí, kteří stáli na Majdanu, a dalších, kteří je podporovali, jsou miliony a miliony – a byli mezi nimi i lidi z Krymu a z východu Ukrajiny, kteří na současný válečný konflikt doplácí nejvíc. Jde o většinový hlas Ukrajiny, který řekl – máme toho dost, do žádného spolku s Ruskem nechceme. To není žádná geopolitika, to je dění na kapilární úrovni. Mnohem lepší než číst či poslouchat zprávy, ať už je vypouští oficiální média, nebo nějaká obskurní, která se mermomocí snaží zastávat jinou než mainstreamovou pozici, ať už zleva, nebo zprava, je ale přečíst si román ukrajinského autora, jenž Ukrajinu přibližuje z lidské perspektivy, ne z hlediska nadnárodních bloků, které svádějí záputilý zápas o moc.

Nějaký tip?

V českém překladu nedávno vyšel román Oksany Zabužko Muzeum opuštěných tajemství. Poslední třetinu jsem přečetl jedním dechem během dvou dnů. Kniha má přes sedm set stránek a shrnuje, co se děje na Ukrajině teď, co předcházelo Majdanu, vlastně celé 20. století. Autorčina optika koresponduje s tím, co

o Ukrajině píše např. Timothy Snyder: že je to země, kde se nyní sklízají důsledky toho, že se tu systematicky, na plné obrátky vraždilo. S kolegou Miroslavem Tomkem dokončujeme překlad slavného románu Jurije Andruchovyče Moskovíada. Myslím si, že by tu mohl rezonovat právě v souvislosti s událostmi, které poslední rok hýbou Ukrajinou. Vypráví o jednom dni ukrajinského básníka v Moskvě v předvečer rozpadu SSSR. Autor tu řeší ukrajinský vztah s Ruskem, který je hodně komplikovaný. Není to žádná intelektuálština, kniha je velmi vtipná, obsahuje spoustu černého humoru. Vyjde v roce 2015.

Jaký máš k Rusku vztah ty sám?

Nikdy jsem v něm nebyl, ačkoli mám odtud několik kamarádů. Miluju ruskou literaturu, např. Pelevina, Sorokina nebo Gorbaněvskou, což byli nebo jsou disidenti nejen v Sovětském svazu, ale i v současném Rusku. Myslím si, že politicky vzato je Rusko zruďný moloch, a to dobré, co se v něm děje, děje se navzdory kágébácko-mafiánskému státu, který má imperiální ambice a žije z prodeje surovin, což je v jednadvacátém století unikum.

Rozhovory připravil Jaroslav Balvín

O autorovi

Alexej Sevruc se narodil roku 1983 v Kyjevě. Vystudoval ukrajinistiku a všeobecnou a srovnávací slavistiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Nyní je doktorandem oboru Slovanské literatury. Debutoval básní Večer v almanachu Jezero uprostřed času (KJD Příbram 2006). Povídky, recenze, rozhovory a další texty publikuje v různých periodikách a na internetových portálech (Host, A2, iLiteratura). Je spoluautorem kolektivní monografie o ukrajinské postmoderní literatuře Putování současnou ukrajinskou literární krajinou (ed. T. Chlaňová, Pavel Mervart 2010). Překládá z ukrajinštiny a dalších slovanských jazyků. Spolu s Miroslavem Tomkem přeložil sbírku povídek Serhije Žadana Big Mac (Fra 2011). Od téhož autora přeložil básnickou sbírku Dějiny kultury začátku století (Petr Štengl 2013). Působí jako zástupce šéfredaktora literárního časopisu Plav. Od jara 2014 žije Sevruc v severočeských Litoměřicích. Od začátku září až do konce listopadu byl jedním z účastníků programu rezidenčních pobytů pro literáty vypisovaného Mezinárodním visegrádským fondem, konkrétně v polském Krakově. Jeho povídku z prostředí knihovny si můžete přečíst v naší literární příloze.

V knihovně

Alexej Sevruk

„Někdo říká, že tady je přechod mezi nebem a pekem.“

Jeho průvodkyně snad poprvé zažertovala, když procházeli dveřmi, spojujícími novou budovu se starou. Ze světlé dobře klimatizované místnosti přešli do prostoru, který byl v jistém smyslu opakem předchozího. „Má to atmosféru,“ řekl, aby něco odpověděl. Tenhle prostor se mu zdál zajímavější. Bylo tu dusno, jak srp-nové slunce pražilo do střechy, jako na půdě venkovského statku. Taky to tu tak trochu vonělo – něčím zetlelým, jako když se v prázdném bytě přes léto zapomenou ve váze květiny. Po čase se voda zkazí, zmizí a nechá ve vnitřku nádoby rezaté prstence sedliny. Mrtvé květiny, již dříve zemdlelé vedrem, uvadnou, nakonec zcela vyschnou a pach organických usazenin a rostlinné smrti prostoupí celým bytem. Zvlhlá a následně vysušená celulóza. Seno. Nějaká podobná, ačkoliv ne tak výrazná vůně tvořila zdejší fón, do toho se mísilo něco povědomého, něco z dětství, cosi svíravě známého, ale neurčitého. Koncentrace molekul ve vzduchu nebyla tak silná, aby to šlo rozpoznat jednoznačně, natož aby to bylo možné pojmenovat. Zešíkmené světlo, deroucí se malými ušmudlanými okny

kdesi pod vysokou klenbou, nemohlo zcela osvětit chodbu. Ta byla natolik úzká, že se nedalo chodit vedle sebe, a žena musela jít o krok před ním, když ho tudy prováděla. Míjeli zaprášené regály s potemnělými knihami. Přímou nad jejich hlavami se táhly tlusté kabely elektrického napájení zavěšené v kovových lůžkách. V pravidelných intervalech se míhaly matné žárovky, další zdroj dosti nepřesvědčivého světla.

„Tak tady teď budete pracovat. Až to doděláte, vymyslíme pro vás něco dalšího,“ vysvětlila mu průvodkyně. „Za chvíli se na vás přijdu podívat.“

Překládal noviny z jednoho regálu do jiného, vzdáleného asi dva metry. Tiskoviny byly staré. Vypadaly na to, že se mu každou chvíli rozpadnou v dlaních, proto s nimi zacházel nanejvýš obezřetně. Byly zažloutlé, poseté neznámými písmenky. Mezi těmi několika ilustracemi převažovaly dřevoryty. Vojáci ve stejnokrojích, hrdinské pózy a pozdravy, prapodivné symboly. Jednou narazil na fotografii muže v obleku a s plnovousem, se sotva rozeznatelnými rysy obličeje. Zdálky to stejně dobře mohla být jakákoliv jiná hlava. Hlava ženy nebo psa.

Párkrát zahlédl bílý pracovní plášť knihovnice. Svítil v panujícím přitmí, komíhal se mezi regály. Bylo dusno. Z druhé strany se svižným krokem blížila jiná postava, v níž rozpoznal ředitele. Měl za ním zajít už před měsícem, teď se cítil trochu trapně, že tak doposud neučinil.

Ředitel přebýval v poměrně rozlehlé, asketicky zařízené místnosti. Kromě masivního psacího stolu zde byl už jen věšák a koš na smetí. Za stolem, tedy za ředitelovými zády, bylo okno, takže když někdo vstoupil do pracovny, první, co obvykle spatřil, byla tmavá silueta, zpoza které vycházela jasná záře. Do obličeje mu vidět nebylo. Aby se člověk dostal do ředitelovy pracovny, musel projít širokou chodbou s vysokým klenutým stropem, vyjít dva žulové schody a pořádně se opřít o mosaznou kliku těžkých masivních dveří. Za nimi přebývala silueta ozářená světlem. Hotový starozákonní Hospodin, přísný, ale spravedlivý vládce, ničím neomezený ve své moci.

Proč za ním nezašel? Asi kvůli těm dvěma schodům. Tak dlouho oddaloval svou cestu do ředitelny, až ho potkal tady, v nebi (či snad v pekle?) pod rozpálenou střechou. Samovládce obhlížel svá latifundia. Pozdravil ho a on mu zachmuřeně odpověděl na pozdrav kývnutím hlavy. Zdálo se, že ho sotva poznával.

Dál trpělivě rovnal časopisy do regálů.

Znenadání za ním přišla. „Pojďte,“ řekla, „to je pro dnešek všechno.“

„A co mě čeká zítra?“ zeptal se bezděčně.

„Asi nic. Už sem nemusíte chodit.“

Rozloučil se a s úlevou seběhl dolů.

Dole na ulicích vířil život.

Máchovou stopou 2014 zná vítěze

Porotci literární soutěže vyhodnotili nejlepší práce.

Na první pozici v kategorii středoškoláků se umístila Šárka Melicharová, na druhé Jakub Ullmann a na třetí Martina Jelínková. V kategorii dospělých nebyla první cena udělena, na druhé pozici se umístili Petr Svoboda a Filip Koryta, na třetí Petr Mezihorák a Kristián Kopřivík, čestné uznání získal Ondřej Macl. Výsledky soutěže byly slavnostně vyhlášeny v sobotu 29. 11. 2014 v Knihovně K. H. Máchy v Litoměřicích. Porotci šestého ročníku literární soutěže Máchovou stopou byli Pavel Brycz, Ivana Myšková a Jaroslav Balvín. Ocenění byli odměněni knihami nakladatelství Mladá fronta.

Na padesát autorů a autorek z celé republiky a různých věkových kategorií letos psali povídky na motivy citátu z díla Franze Kafky „Jistým bodem počíná neⁿí již návratu. Toho bodu je třeba dosáhnout.“ (Aforismy, Torst 1991). Proč jsme se tentokrát rozhodli odklonit od Máchy? Kvůli výročí devadesáti let od autorova úmrtí i jeho málo známému spojení s naším městem. Kafka měl v Litoměřicích příbuzné, které čas od času navštěvoval. Poslední zpráva o jeho návštěvě je z prosince 1912. Jeho nevlastní strýc se jmenoval Sigmund Kohn a bydlel v Dlouhé ulici, kde měl i obchod. Kafka dokonce v jednu chvíli uvažoval o tom, že se do Litoměřic, resp. nedaleké vesnice Skalice přestěhuje.

Nad zemí

Martina Jelínková

Držím se zábradlí a zhluboka dýchám. Rozhlížím se po krajině. Ano, je zde krásný výhled. Tak krásný, že člověk přemýšlí, jestli by raději nebylo lepší tu zůstat, v klidu si prohlédnout zem z výšky, o nic se nepokoušet a poté se vrátit zpět.

Mám pocit, že jsem právě v cíli, že nikam dál už můj počin nevede, ale opak je pravdou. Tohle je jenom začátek.

Celé to teprve přijde.

Podívám se kolmo dolů. Hlava se mi zatočí a žaludek zhoupne. Ne, tohle opravdu nedokážu...

Zavřu oči a snažím se uklidnit svoji mysl. Nemůžeš couvnout, hecuju se. Rozhodl ses skočit, tak skoč!

Je to šílený. Ještě dobré dva měsíce zpátky by mě ani ve snu nenapadlo, že se zrovna já ocitnu v takovéhle situaci. Ano, život je svým způsobem velmi bláznivý. Odněkud zespoda slyším volat své jméno. Rychle se rozhlédnu, ale bohužel, nebo spíš našťěstí nikoho neuvídím. Asi se mi to zdálo.

Podívám se na nebe a z té záře se mi na chvíli udělají mžitky před očima.

Fouká studený vítr a já cítím, jak začínám slzet.

Tak dělej, skoč už, jdi do toho! Nejsi tu přece pro nic za nic... Stejně nemáš co ztratit, tak o co jde. To se chceš vrátit zpátky? Vzdát to a odejít?

Ohmatám si kovové zábrany. Nejsou moc vysoké, říkám si.

Je mi, jako by se celý svět se mnou pohupoval tam a zpátky, nahoru a dolů... Už nejsem schopen vnímat. Případá mi, že tady nahoře je vše úplně jiné. Lepší. Člověka nic netrápí. Ani nemůže, protože myslet na něco jiného, než že se za pár sekund vrhne po hlavě dolů z tolikametrové výšky, snad ani nejde.

Rozklepou se mi ruce.

To bude dobrý. Za pár vteřin už nebudeš myslet na svět, poznáš něco úplně jiného. No tak! Takovou dobu jsi o tomhle okamžiku uvažoval, a teď tady stojíš, máš konečně příležitost a ty dostaneš strach?

Je chladné jarní počasí. Začíná mi být zima. Teď už vážně musím, říkám si, ale mé tělo stagnuje.

Neposlouchá mě. Jako by najednou nebylo moje.

Protřu si oči a znovu si ohmatám zábradlí.

Zvednu jednu nohu, potom druhou. Srdce mi buší neuvěřitelným tempem, přesto však mám pocit, že je můj mozek naprosto odkrven.

Konečky prstů mi brní, žaludek se mi svírá a mně se opět udělá nevolno. Teď už nemůžu couvnout...

Nadechnout, tři, dva, jedna...

Nejde to.

Tak znovu.

Stojím tady déle, než jsem sám předpokládal.

No tak, přece nejseš srab. Máš už za sebou tolik věcí...

A tohle? Tohle bude už jen tečka za tím vším. Bonus na závěr. Bonus, na který jen tak nikdo nezapomene...

Dobře.

Teď už vážně.

Jde do tuhýho...

Bez odpočítávání, protože to je pro ty, kteří mají strach. A ten já nemám.

A najednou se mi podlomí nohy, pustím se zábran a letím.

Mírím hlavou dolů.

A je mi krásně!

Mé tělo najednou vypne a nechá se unášet zemskou přitažlivostí.

Najednou se guma napne a já jako pružina vylétnu zase o kousek výš.

Nemálo se zhoupnu.

Ještě chvíli si se mnou lano pohrává jako dítě s jojem na provázku.

A potom se pomalu zastavuji.

Stav mé mysli se pomalu vrací do normálu a já si teprve teď začínám uvědomovat absurdnost celé této situace.

Zase slyším někde dole své jméno. Dokonce více hlasů. Matně se podívám směrem, ze kterého se volání ozývalo.

Zrak mám rozostřený, ale přece jen jsem schopný rozeznat obličeje. Tak oni se přece jen přišli podívat!

Stojí tam, smějí se a tleskají. Pár z nich si mě dokonce fotí.

V očích mě štípe prach, ale já i přesto, hlavou dolů a zavěšen na lano, mám na tváři úsměv.

Dokázal jsem to!

Druhá desítka let

Šárka Melicharová

Fontanela byla poprášena vědomostmi, které si bez okolků lehly na tu zcela zjevnou otevřenou ránu do hlavy. Z lehkých sněhových vloček, kterým k rozplynutí stačí jediný dotek, se změnilly na těžkou duchnu, k jejímuž pohnutí rozhodně dotknutí nestačí, a to i když je provedeno nikoli rukou, ale k tomu určenou lopatou.

Nemůžu si ji nahmatat. Sakra. Všechny nedostatky, které byly dosud považovány za roztomilost, jsou nyní natvrdo mými chybami, na které bude mířeno. Jsem furt stejně slabá. Jenže teď už kvůli tomu nikdo hlaveň zbraně neskloní.

„Když je dětství v hajzlu, na kterou stranu se stáčí po spláchnutí?“ ptám se v duchu člověka za katedrou. Sjel by mě káravým pohledem, kdybych se zeptala nahlas. Coriolisova síla, to už máte znát! Na této polokouli proti směru hodinových ručiček, na druhé po směru. Vážně?

„Smím na toaletu?“ zvedám ruku s pocitem nezpůsobné školačky. Smím.

Absence fronty na jednu jedinou funkční kabinku na patře mě přiměje zvažovat, zda odtud nechodit na záchody už jen v hodinách. S povzdechem zamykám dveře. Kvůli takovým myšlenkám tu nejsem.

Zklamání. Ani doprava, ani doleva. Prostě se vcuclo a odteklo. Vůbec se poeticky nesnášelo vírem pomalu do nicoty za záhyb mýsy. Školník asi přes prázdniny vyčistil trubky.

„Známe tři typy rovnovážné polohy,“ vleče se výklad prostorem a křída se drolí. Částičky vápence se vměstňávají mezi záhyby fyzikářovy kůže, jejíž linie nejdříve vystupují, scelují se do mapy otisků prstů a pak se v bílém prachu topí.

Hádám, že pro dospívající dívku není určena ani jedna. Má vzdálenost od rovnováhy má jistě vysvětlení i na rovině odvěkých pravd. Vsadila bych na to svůj klobouk, kdyby ovšem klobouky a toto slovní spojení nebyly pro naši generaci dávno out.

„První je stabilní. Po vychýlení z rovnovážné polohy se do ní těleso samo vrátí. Příkladem je kulička v misce nebo závaží zavěšené na niti.“

Nebo člověk uvázaný v pase lanem pro bungee jumping a svržený z mostu, aby se marně pokoušel chytit

svými čtyřmi končetinami některé z neexistujících jistot. Nakonec zůstane viset sklesle a ztuhle. Je po něm. Co bylo prach, se v něj obrátilo a svět je zase v rovnováze.

„Druhá je labilní, do té se těleso po vychýlení nevrátí. Jako kulička na kopci, kterou pošouchneme a která se skutálí dolů.“

Kdosi mi odepnul bezpečnostní pás a dupl na brzdu. Hlava rozbíjí přední sklo a vylétá z prostoru, který znamenal bezpečí. Dezorientovanost je nevyhnutelná a nevyzpytatelná. Proč ji tedy často doháníme ještě ke ztělesnění pomocí alkoholových moků? Možná jde jen o pocit kontroly nad sebou, který máme, když ráno vyženeme vrávoravost z kroků osvědčeným vyprošťovákem, zatímco roztřesenost osoby přetrvává.

„Třetí rovnovážnou polohu nazýváme volná. Po vychýlení zůstává objekt v nové poloze. Kulička leží na vodorovné ploše, a kam ji posuneme, tam zůstane.“

Má snad na výběr? Co zmůže, když se nikdo neohlíží na její pocity nebo touhu zůstat na dosavadním místě? Nechat se přesouvat je její úděl a nic na tom nezmění, že se s ním smíruje těžko.

„Stabilitu tělesa určuje množství práce, kterou musíme vykonat, abychom těleso uvedli do vratké polohy,“ pronáší a atomy křídly skládá do linií souvisejících vzorců.

Jakápak práce? Stačí se podívat, ztratit slovo mým směrem, nebo naopak neztratit a já už taju, hroutím se nebo cokoli jiného, co je zrovna zapotřebí. Aspoň že bod G je schovaný tak šikovně, že ho většina lidí za celý svůj život nenajde. To můj niterní svět je sice taky ukryt v hloubi, jenže v tak mělké, že je všem na očích. Každý ať ho pošlapá. Tak trochu jiný waterboarding.

I v té poslední, předchůdci pomalované lavici klesám na mysli kvůli své nemožnosti. Dál předstírám upřené zírání obecně uznávaným směrem, zatímco rvu svoje já z hrudi, tlačím ho pod lavici a odírám o staré parkety. Neposlouchám jeho řev a nevzrušuji se, když se mu třísky zadírají pod kůži.

Okna jsou ve dvou řadách, přičemž horní je nehorázně špinavá, neboť ji umývat smí pouze povolání a škola na povolání někoho patřičného nemá finanční prostředky. Počasí je kvůli tomu ještě o pár šmouh pošmournější.

Dospělost si, holka, nekoupíš. Ne za peníze. Za ten naivní úsměv na tváři, ve kterém se skrývá všechno, co ještě nevíš, by to snad šlo. Proto ho sundej z výlohy a po kusech zasílej těm, kteří tě svlékají z nevědomos-

ti. Otrhej z neznalosti okvětní lístky a poškrábej se přitom o její ve zbraně přeměněné listy.

Obloha se zatahuje a mračí se i třída, dokud jedno cvaknutí vypínačem nevlije energii do wolframových vláken.

„Stabilita je tím větší, čím níže se nachází těžiště a čím širší je základna, přes kterou těleso překlápíme,“ demonstrovuje fyzikář na kvádru, který převrací na všechny strany. Zvedá příslušnou hranu vždy až do bodu, ze kterého se krabíčka sama skácí do nové polohy.

Poslouchám se, jak poslouchám, a když se slyším, nevím už jen to, že moje dětství je pryč, ale i to, že to musí mít následky. Následky, za které jsem odpovědná já.

Žárovky zamrkají překvapením.

Myslela jsem si, že poznám, až to přijde, protože už nebudu cítit potřebu, aby mě někdo podpíral, aby za mnou stál a ochraňoval mě jako bezbranné batole. Domnívala jsem se, že dětství je metou, u které budu blízko po tak dlouhou dobu, že pro mě nebude cílem. Čas nehraje podle mých přesvědčení, natož pak takto neukázněných, a proto bez ohledu na ně je pro mě dětství nadále lákavou oázou, kde bych setrvala dál. A to je problém.

Jenomže některé problémy jsou jako podprsenky – je lepší je nežehlit a být si vědom toho, že existují podmínky, za nichž se těžko otevírají.

Venku se nerozpršelo ani zponenáhlu nevyčasil. Bylo prachbídne zataženo úplně stejně jako před čtyřiceti minutami. Jen v televizi totiž důležité kroky lemuji kolosální kulisy. Jen ve filmu odpočítává hudba, kdy má herec říct, zdali ano, nebo že ne. Ve skutečnosti si to člověk musí odpočítat sám.

„Tři, dva, jedna,“ počítá celá třída. Zvoní na oběd.

Povolují své já ze sevření. Chtěla bych se mu omluvit za uštědřené rány, rozedřené záda a léta nesouznění. Věnovat mu hřejivý dotek jednou a poté zase a znovu. A až se teple mých dlaní podvolí, domodelovat ho podle svého. Být sama sobě pánem. Možná jednou ztratit i poslední zbytek touhy svěřit někomu jinému zbaběle své body zlomu a tím i sebe. Být dospělá skutečně.

Jenže to nejde udělat tady na koleni.

Proto zatím jenom příkrývám svou díru do hlavy tak, aby do ní nenapršelo, a nezlobím se, že tam stále je, i když není vidět.

Martina Jelínková. Foto archiv autora

Šárka Melicharová. Foto archiv autorky

Ztráta idejí

Jakub Ullmann

„Ať žije revoluce! Staňte se součástí vzniku něčeho nového. Vykupme svobodu nám a pro naše děti. Změna a vznik nové společnosti žádá krev a bolest, jako je tomu u vzniku života! Postavme republiku!“ přednáší buřič a shromáždění lidé při každé větě jásají. Každá věta dopadá na dav jako kladivo na kov. Železo je rozpáleno doruda v peci, rozpálil je vzdor proti poměrům. Nyní rozžhavenému kovu stačí dát tvar tlukotem kladiva. Vzniká meč, který všichni nesouce vbodnou do vzdorující hrudi absolutismu. Vůdce povstání pokračuje v projevu: „Společnost má porodní bolesti, vzniká něco, co je na počátku láskou. V tuto chvíli, bratři a sestry, vložme do toho lásku k vašim bližním! Zasaďme ránu tyranii a dělejte to, jako když zasazujete ovocný strom! Jediné, co víte, je, že někdy budou plody pro nás a naše rodiny!“ Na náměstí za našimi zády vpochodovali vojáci s mušketami, na nichž se lesknou bodáky. Dvě řady jdou vedle sebe. „Zastavit, stát,“ zaznívá povel a vzápětí „Vpravo v bok!“ Garda mění tvar a stojí za námi nehnuta. Své bodáky mají vojáci namířené na dav. Proti sobě stojí dva organismy. Jeden menší a slabší, který zapomněl, že je potřeba druhého, většího a silnějšího. Je to podobné, jako když stádo ovcí uteče a rozeběhne se proti pastýři. Všemi silami a prostředky se snaží uniknout, ale je mu to stejně k ničemu. Neunikne. „Podívejte, koho nám poslali mocipáni! Máme tady jejich stráž. Klepou se strachy z naší moci. Společně zvládneme svrhnout vládce a nastolit republiku! Vezměte vidle a motyky! Vytrhněte zbraně vojákům! Bojujme s našimi utlačovateli! Svoboda, volnost, bratrství! Vítězství nebo smrt,“ ukončuje vůdce našeho povstání projev a celý dav opakuje heslo revoluce. Je to znamení, které nám velí postavit barikády a zneškodnit vojáky. Rozpoutává se peklo. Jsem hnán davem. Běžíme rozvášněni proti připraveným bodákům. Dohromady jsme proud valící se vody. Složen je z tisíců kapiček, které dokážou nést kamení urvané ze dna koryta. „Nabít!“ slyším další povel. Náměstí je velké, mezi námi a vojáky je posledních padesát metrů. Zbývají sekundy, a ty se prodlu-

žují po povelu: „Zamířit a pal!“ Ozývá se rána a rozptyluje kouř. Kule sviští kolem uší a zavrtávají se do těl přede mnou. Kapky krve letí vzduchem. Zasažení klesají k zemi a kolem těl se tvoří kaluže krve. Náměstí se barví doruda. Vzduch zaplňuje pach střelného prachu a krve. Povel „pal“ zní ještě několikrát. Vypálí první řada, poklesne v kolenou vojáků a vypálí další. Střídají se v krutém sledu mechanických pohybů. Náměstí se plní těly. Zbývá pět metrů. Někteří vojáci se chvějí a jiní odhazují zbraně a utíkají. Zbylí bodají a tloučou kolem sebe hlava nehlava a zaznívá pár výstřelů. Všichni buší do vojáků a téměř omráčené je zabodáváme jejich puškami s bodáky. Nikdo pro ně nemá slitování. Nejvíce si vychutnávají velitele rot. Kopají do něho a pak nožem oddělují hlavu od těla. Dav se mění ve smečku zvířat. V cestě do zámku nám nic dalšího nestojí. Přelézáme plot do zahrady. Altán podpalují a nechávají ho lehout popelem. Běžíme vstříc zámku. Je celý zavřený a zabarikádovaný, ale bránu na nádvoří není těžké vyrazit. Po vtrhnutí do zámku ztrácím romantickou představu revoluce. Rozbíjejí okna a převrací celý zámek vzhůru nohama. Rabují a všechno vyhazují okny ven. Je to strašná podívaná. „Tak takhle se buduje republika?“ napadá mě otázka. Nejdříve zničit krásné věci a vybudovat něco lepšího, než bylo? To nemůže fungovat. Všechno bude smeteno z šachovnice a začne nová partie. Chyby přijdou a vím to z toho, jak se zde chovají lidé nesvázaní pravidly. Co můžou oni udělat lepšího? Zapomeneme na období, které existuje staletí, a nahradíme to něčím novým bez chyb? Nikoli, chyby uděláme jinde. Nepoučí nás krásno dnešní doby a zlo se dostaví v jiné podobě. Chceme dosáhnout bodu, ze kterého není návratu. Nevrátíme se ke stejnému zlu a ani k dobru. Není tohle všechno kolem první zlo, které bude časté v naší republice? Je dobrá svoboda pro člověka? Umí s ní naložit správně? Zatím se mi zdá, že svoboda vhodná není. Za odpověď mi je všechno, co se děje teď a tady. Stojím nehnutý a rozhlížím se přimražen kolem sebe. Najednou slyším strašlivý ženský křik. V zámku hledám místnost, ze které jakot vychází. Ozývá se ze spodních pater, jež jsou určena spíše pro služebnictvo. Vcházím do kuchyně a už vím, že kuchařka volá o pomoc. Tři muži si ji přehazují

a osahávají ji. Prapodivná hra končí tím, že jeden natrhává její zástěru. Vrazím do místnosti a zabraňuji nejhoršímu. Pěstí jednoho srážím na zem a bráním se ostatním. Jsou na mě dva, takže jeden mě chytá a druhý mi tluče do břicha. Kuchařka utíká. Kopu toho, co mě nedrží, a od druhého se vyprošťuji a vyražím mu jednou ranou zuby. Ten na zemi se zatím zvedá a povaluje mě na zem. Kopou do mě, až dostávám omračující kopanec do hlavy. Probouzí mě hluk. Otevírám oči, ale je to stejné, jako bych to neudělal. Mám na hlavě pytel, svázané ruce a jsem připoutaný k někomu dalšímu. Okolo je spousta lidí, slyším jejich křik a nejvíce se ozývá: „Zrádci! Nepřátelé revoluce! Špíno nové republiky!“ Cítím, jak na mě dopadá nějaké svinstvo. Dokážu si představit shnilou zeleninu a plesnivý chleba. Občas kolem někdo projde a popadne svázaného člověka. Přes křik není moc dobře slyšet, až na několik strašlivě zřetelných zvuků. Kovový svist letícího ostří, jeho řezavý zvuk a dutý náraz. Nemůže to být nic jiného než gilotina. Někdo mě popadá a strhává mi pytel z hlavy. Stojím na vyvýšené plošině a pod rukama mě drží dva kati. Vytrhávám se z jejich stisknutí a mezi zuby proředuji: „Půjdu sám.“ Sestupuji schodiště a pomalu se táhnu ke gilotině. Myslím, že je dobré zemřít za svoji pravdu. Šel jsem do revoluce s ideály, které byly živé. Místo rozkvětu republiky jsem viděl zlo, jež bylo podobné tyranii absolutismu. Moc zaslepuje člověka. Zemřu v duchu svých pravd a nebudu žít ve lži. „Pohni!“ přikazuje kat a strká do mě, až vrávorám a posléze padám. Zvedám se a pokračuji. Kolem mě je dav lidí. „Hej, ty!“ huláká na mě jeden, „pojď sem, něco ti řeknu!“ Otáčím se, ten parchant na mě plivá a já mu uštědřuji ránu do brady. Důstojnost si chci uchovat až do smrti. Kati mě okamžitě chytají a snažím se jim vyprostit. Marná snaha. Konec je rychlý, schody vybíhají a hlavu mi uzavírají do kladky. Nedostávám rozhřešení od kněze. Nepotřebuji další lži. Se smrtí jsem smířen. Do tohoto momentu žiju život v pravdě, práci a v lásce. Zažil jsem vše podstatné v životě a nepotřebuji více. Ocelový svist, a rána vše ukončuje.

Přátelé

Filip Koryta

Radim Weber, do jisté doby nejoblíbenější hoch ve městě, byl včera v odpoledních hodinách popraven. O osudu nebohého chlapce rozhodlo šestero přátel, kteří objevili jeho tajný deník. V onom deníku si o daných osobách vedl nelichotivé záznamy. Ne že by snad koketoval se lží či mystifikací, vše je pravda do posledního háčku, ale kdo má dnes o pravdu opravdu zájem? Pro ilustraci přikládáme k této epištole několik ukázek. Kompletní materiál vyjde ke třetímu výročí autorova skonu, a to pod názvem Paměti viselcovy u nakladatelství Kapustňák.

Mario Kocáb

Agresivní analfabet, jenž vyrůstal bez otce, čímž trpěl více než delfín uvězněný v kýblu. O to paradoxnější je skutečnost, že před nedávnem opustil svou manželku a jedinou dceru, aby mohl žít s albánskou trpaslicí, s níž se seznámil během návštěvy cirkusu. Je vášnivým fotbalistou, a když jsem mu se vši úctou a slušností řekl, že se mi jeho kopací technika zdá poněkud neefektivní, neb osm z devíti střel končí ve vlastní síti, začal mi vyhrožovat mučením, následnou kastrací a pomočením. Jak jsem se s tímto individuem dostal do kontaktu, to mi navždy zůstane záhadou.

Tobiáš Vemeno

Tobiáš se pohádal s Františkem. „Řekl slovo paprika takovým podivným, pejorativním tónem,“ vysvětloval Tobiáš rozchod dvou kamarádů. Za týden se usmířili, což se neobešlo bez Tobiášova všetečného

komentáře: „Život je příliš krátký na to, abychom byli malicherní. Navíc mi dnes František dal dávku heroinu zdarma. Jestli něco umím, tak být vděčný.“ Druhý den ráno Tobiáš skrz kurýra Františkovi oznámil, že s ním definitivně končí. „Doslechl jsem se, že o mně za mými zády tvrdí, že se ve volném čase věnuji vodnímu pólu. Takové nehoráznosti nestrpím!“ Co k tomu dodat?

Julius Malý

„Já se ti včera tak vožral, že sem se ráno probudil s oholenou zadnicí a v kapse kalhot sem měl letenku do Rumunska, na který bylo načmáraný číslo na Pavla Vítka,“ pověděl mi toho dne potřetí. Konverzace s Nimrodem, jak mu tajně přezdíváme, je trýznivě monotematická. Každá sentence tohoto břídila začíná či končí tím, jak se kdesi s kýmsi nelidsky opil. Když jsem se při posledním setkání snažil lišácky odvést řeč jinam a zeptal se ho, jestli si nevybaví, kdo je autorem románu Penězokazi, odpověděl, že svoje poslední peníze utratil za láhev vodky, kterou dokázal vypít na ex. Skutečný hrdina, to zajisté.

Eulálie Pyjová

Čekali jsme spolu na tramvajové zastávce, a aby řeč nestála, bavili jsme se o budoucnosti. „Už víš, jak se bude jmenovat tvůj prvorozený syn, Radime?“ „Hynek,“ odvětil jsem bez váhání. Eulálie vyprskla smíchy a potřísnila mi svými toxickými slinami límeček. „Hynek? Děláš si srandu? To už se rovnou může jmenovat Vilém nebo Jarmil, ne?“ Očividně sama sebe královsky pobavila, neb svůj pronikavý smích nedokázala potlačit. Neudržel jsem se a položil jí jedovatou řečnickou otázku: „Jestli tomu dobře rozumím, dívka jménem Eulálie si dovoluje někoho dobírat pro

směrem a svázané vlasy jí tentokrát neposkočí nahoru, ale na moment zmizí z Anetina dohledu. Schová hlavu za okrajem závěsu a znovu se zasměje. Trochu křečovitě, ale je to smích. Pravačkou otevře krabičku a tou samou rukou si vloží cigaretu mezi rty a hned zmuchlá modrobílý prázdný obal. Uření bíjet, přečte si na ní znetvořený varovný nápis. Vítr zatlačí zvenčí na okenní tabulky, až v okně jakoby praskne a z radiátoru ústředního topení se ozve několik ran, jak na něj někde o patro níž někdo zabouchá. Pak je slyšet jen nezřetelný dětský pláč. Pod okny zastavuje tramvaj. Aneta cítí, jak se dům mírně otřeše, a toho dne už poněkolikáté pozoruje, jak se drát svrchního vedení mírně nazdvihne a před okny se postupně objevuje část sběrače staré tramvaje. Fascinovaně sleduje, kdo se na protějším chodníku ocitne v uvěznění toho pomalu se přibližujícího kosočtverce. Ozve se zvonek, sebejistě, naléhavé zaklepání na dveře a dva cizí ženské hlasy za nimi. Venku zacinká odjíždějící tramvaj. Aneta se na moment otočí ke dveřím. Vyčkává, ani se nepohne a prohlíží si, jak oranžovým závěsem proniká do pokoje z ulice ubývající světlo. Přiblíží hlavu k závěsu tak, že se ho skoro dotýká, a pozoruje roztřepená vlákna mezi drobounkými oky tkaniny.

Za dveřmi někdo znovu stiskne tlačítko zvonku, ale hlasy se rychle vzdalují, zaslechne klapnutí dveří někde v domě a opět nastane ticho. V pokoji je už docela tma a rušný provoz na ulici pomínul. Hledá další cigarety a pozorně sleduje měnící se barvy na semaforu. Dešťové kapky na okně se tak střídavě rozsvěcují do tří barev. Všimla si nejisté chůze chlapce na protější straně ulice a toho, jak si prohlíží čísla na domech. Znovu se věnuje závěsu a přejíždí prsty po té zaprášené visící věci. Upoutá ji, když další kapky zabubnují na kovový parapet, a znovu pohlédne do ulice. Kluk ukazuje na její okno a mluví na někoho mimo Anetin zorný úhel. Jejich pohledy se setkají a klukův úsměv se rozšíří. Vytahuje telefon a vypadá to, že si chce Anetu vyfo-

jméno? Na jaký planetě jsem to přistál, Kriste Ježíši?“ Smích ustal, její tváře se zachmuřily a vlepila mi facku, načež se otočila na podpatku a s hlavou hrdě vztyčenou odkráčela kdovíkam. Bohudík.

Evžen Sádlo

Evžen, rachitický kverulant s komickými brýlemi, spadá do kategorie tzv. kvazibláznů, tzn. lidí, již svou chronickou sebelítost schovávají za vážné duševní choroby. „Co je mi po tom, že se schyluje k další světové válce? Co je mi po tom, že někde v Africe hladoví děti? Já jsem zde, v samotném srdci Evropy, cítím se osamělý a smutek mne požírá zaživa. Jsem skutečný mučedník trpící bipolární afektivní poruchou.“ Ať mu řeknete cokoliv, nikdy to není dost dobré. Ať pro něj uděláte cokoliv, nikdy se mu nezavděčíte. Mít tak stroj času, mít tak stroj času...

Anna Vokurková

Anna a Pavel se rozešli. Důvodem rozluky byl Pavlův přešlap – na diskotéce políbil cizí dívku. „Takové ponížení, ach. Jak mi to jen mohl provést?“ tázala se Anna vyšší moci se slzami v očích. Zvláštní a zarážející je, že se všeobecně ví, že byla Anna Pavlovi nevěrná už v dobách, kdy o sobě vzájemně nevěděli. Pokusil jsem se jí na to taktně zeptat. Dostalo se mi zajímavé odpovědi: „To je něco úplně jiného. Já jsem ho totiž nikdy nepřestala milovat.“ Aha.

Dva týdny od Radimovy popravy se šestice přátel pod tíhou kolektivní viny uchýlila k hromadné sebevraždě. Zdali šlo o projev slabosti, či nikoliv, se jen tak nedozvíme, neboť lidstvo stále nedokázalo pohnout s léčbou smrti.

Rozhraní

Petr Svoboda

Stojí u okna a kouří. Mezi prsty si pohrává s cigaretou a pomalými soustředěnými krouživými pohyby se zbavuje popela tak dlouho, až vytvoří hrot. Za oknem prší, postavy se krčí pod deštníky a nakonec jich většina mizí v podchodu, kde setřesou z nepromokavé látky vodu a pospíchají dále dovnitř. Muži mají nad hlavami brašny, jako by je v tom větru mohly před deštěm ochránit. Poryvy větru občas způsobí, že na kalužích před domem se hladina na moment zdánlivě uklidní, aby pak znovu nechaly vyniknout pravidelné, navzájem se pohlcující kruhy. Jak nečinně drží cigaretu, kouř se mírně vlní, pohrává si s téměř zataženými závěsy a mizí u stropu. Pak z ní prudce potáhne, až se rozžhavený rudý konec odrazí na moment v okně. Prudce vydechne kouř. V bytě je ticho, není slyšet tikot hodin, jen zvuk, jak se cigareta setkává se dnem popelníku. Pohledem zabloudí k nápisu těsně nad filtrem, všimne si drobných proužků na papíru a se sebeopovržlivým úsměvem nechá uniknout svým nosem něco vzduchu. Odloží zbytek cigarety a posune popelník po parapetu tak, že ho ukryje za závěsem. Muž a žena v uniformách se zastaví na rohu. Žena cosi zapisuje do bloku a vždy, když pohledem přejde od psaní ke svému kolegovi, ohon blondatých vlasů jí prudce poskočí. Aneta má pokušení ji za ty skoro nepatřičně dlouhé vlasy zatahat. Jen dvakrát a k tomu mírně. Potom by s napjatým výrazem očekávání ve tváři čelila její reakci a prohlížela si nejspíš střídající se výrazy v obličeji. Jaké by byly její myšlenky, pokud by k tomu došlo? Známe se odněkud? Je to blázen? Jak reagovat na tak nečekanou situaci? Možná by pohledem hledala pomoc u svého partáka. V tu chvíli bych se na ně usmála a jen tak, lhostejně odešla. Krátce se té představě zasměje a dotkne se přitom skla v okně. V tu chvíli se žena se sešitem podívá jejím

tit. Aneta se rychle ukryje za oranžovou clonu závěsu a vyděsí se, když něco narazí do okenní tabulky. Zvenku je slyšet tlumený smích. Aneta se svalí do křesla a srdce jí divoce tluče. U dveří znovu někdo zazvoní, ozve se cinkání klíčů. Někdo postupně zkouší najít ten správný a vložit ho do zámku. Jeden z nich nakonec proniká dovnitř, až to kovově cvakne, jakmile tam s použitím určité síly vklouzne docela. Osoba za dveřmi zkouší klíčem otočit, ale nejde to. Vytahuje ho. Celý proces s dalším klíčem se opakuje. Tentokrát se klíč v zámku ocitne téměř okamžitě. Ten někdo jím bez námahy otáčí. Aneta se ještě víc vtiskne do křesla, zavře oči, víčka stiskne tak, až to zabolí, a přitiskne si dlaně k uším. Ještě předtím vidí, jak se mezera mezi ne zcela zataženými závěsy střídavě rozsvěcí a zhasíná oranžovým světlem. Neslyší, jak se dveře pomalu otevírají.

Začínající spisovatel

Kristián Kopřivík

Jakožto začínající spisovatel na sobě pociťuji různé změny. Zatímco můj intelekt den ode dne roste, moje fyzická osoba transformuje. Uvědomil jsem si, že už téměř všude nosím vlněná saka, že za pár hodin práce vypiju několik konvic kafe a pomalu se na mně projevují všem dobře známé spisovatelské nemoci: Syndrom plné ledničky, Bájná lhavost a Nedostatek inspirace. První dvě se mou profesí samy krásně vyruší, protože v ledničce už nic nemám několik týdnů a mé přibarvené historky ze života už dávno nikdo neposlouchá. Se třetí nemocí se zato potýkám téměř každý den.

Častokrát se kvůli tomu zvednu ze židle a odejdu ven. Kamkoliv. Do města, do přírody, do kavárny, do vinného sklípku, do knihovny, do podchodu, do specializovaného obchůdku na pistáciové zmrzliny... Kamkoliv, kde by se mohlo dít něco zajímavého. A to se může dít všude. Takže chodím všude. I do zapadlých žižkovských hospod, které se jmenují třeba Čundr nebo Pod Sokolovnou nebo Hospoda a které zvenku nevypadají moc nápadně a zevnitř vypadají úplně stejně jako před sto lety: Za pultem stojí hospodský s mohutným knírem, leštící bachraté püllitry, v rozích je temno a nikdo si není jistý, jestli tam sedí nějakí lidé (a to ani ti, kteří tam opravdu sedí), a všude se válí kouř z balených viržínek. Častokrát si sednu na bar, vyptávám se na štamgasty, na situace a na společné názory, zajímám se, zapisuji si a nasávám atmosféru kolem, abych pak mohl jít domů a obtisknout to všechno na papír. Protože na sobě jakožto začínající spisovatel pociťuji různé změny. Třeba i to, že si začínám víc a víc všímat zajímavých postav kolem sebe a mám potřebu kolem nich později uplést smyšlené příběhy a vyprávění. A stejně jako jsem to udělal už několikrát předtím, stejně tak to udělám teď s panem Kmínkem. Malým rozcuchaným mužíkem s roztěkanými gesty.

Už jsem to nakouzl před chvílí: seděl jsem jeden večer v zapadlé žižkovské hospodě, která vypadala úplně stejně jako před sto lety, a povídal si s barmanem o lidech. „A tohle je Kmínek,“ ukončil své vyprávění hospodský, ukázal na malého chlapíka u jednoho stolu a dramaticky se odmlčel. Potom pokýval hlavou a začal leštit sklenice. Viděl jsem, že mi už nic o panu Kmínkovi sám od sebe neřekne. Podíval jsem se do rohu a chvíli pozoroval tu malou postavičku s jemně rozcuchanými kudrnatými vlasy opírající se lokty o stůl, s hlavou v dlaních pozorující pomalu mizící pěnu ve svém püllitru. Každou chvíli vystrašeně mrknul na hodinky a potom s povzdechem znovu uložil svou malou hlavičku do dlaní.

„Proč vypadá tak sklesle?“ zeptal jsem se. Hospodský odložil sklenici, co měl zrovna v ruce, opřel se o pult naproti mně a podíval se na prázdné pivo přede mnou. Pokýval jsem hlavou na znamení, že si dám ještě jedno, a k tomu jsem mu ještě objednal panáka rumu. Hospodský se usmál, vzal püllitr, usmoleným hadrem utřel pult přede mnou, potom si hadrem utřel i nos a schoval ho do kapsy. Když se řádně posílil rumem a nalil mi nové pivo, dal se do vyprávění.

Pan Kmínek má prý velmi nepříjemnou ženu. „Naprostou fúrii,“ jak ji popisoval hospodský. „Musí bejt každé večer ve vosum doma, jinak ho čeká strašnej sajgon,“ vysvětloval dál a přisunul si ke mně stoličku, co měl za barem, aby měl na vyprávění větší pohodlí.

„Volá mu každé den do práce, jestli je všechno v pořádku – to znamená, jestli jde všechno podle jejích představ – oblíká si ho podle toho, jak se jí zlíbí, vymejší program na víkendy... No prostě ten chlap nemá vůbec žádnou svobodu.

Jednou si pro něj přišla až sem dolů. Bylo to ten večer, co jsme voslavovali narozky slepýho Kašti. Kmínek měl víc kuráže než jindy, a tak se rozhod, že tu zůstane dýl. Chvilí to vypadalo, že mu to normálně projde, bavili jsme se, Kašta měl radost z dárků, co mu kluci přinesli, a všechno bylo fajn. Jenomže potom se to stalo.“

Na chvíli se zarazil ve vyprávění a já viděl, jak se mu na chvilku v očích zablesklo mírné zděšení.

„Zrovna v půlce sfoukávání dortu jsme uslyšeli vobrovskou ránu a rozlítly se vchodový dveře. V nich se vobjevila mohutná postava, dva metry na vejšku, rozčepýřený vlasy, no, mysleli jsme si, že si pro nás přišla smrt. To jsme nevěděli, že je to něco horšího. Pro Kmínka si přišla stará Kmínková.“

Hospodský se ze svého úporného vyprávění začal potit na zátylku. Kmínková je podle něj ztělesněné zlo. Ďáblův prostředník na zemi. A pan Kmínek je v její naprosté moci. Chudák, bez ní nepřežije dalšího dne, dokonale si ho omotala kolem prstu. Takže má pocit, že se bez ní neobejde.

„To to ani jednou nezkusil?“ podivil jsem se.

„I jó,“ odvětil hospodský a nacpal si fajfku. „Kolikrát. Básní o tom fakt dost často. Ale vždycky to nakonec dopadne stejně. Vona v něm prostě umí vyvolat pocit, že jí ke všemu potřebuje. A já si nemyslim, že by to bez ní nezvládnul. Jenom si to asi von sám neumí představit.“

Na chvíli se odmlčel, vyfouknul pár obláčků dýmu a potom pronesl větu, kterou bych od žižkovského hospodského nikdy nečekal, ale zároveň se to k němu úplně přesně hodilo. „Nebo si to zkrátka eště musí několikrát zažít, než na to přinde,“ řekl a odešel kamsi do rohu, kde začal sbírat špinavé sklo, utírat stoly a rovnat židle.

Podíval jsem se znovu na postavičku malého pana Kmínka. Jak se víc a víc blížila osmá hodina, bylo mu hůř a hůř. Vyplašeně těkal očima po místnosti, trochu se potil a cucal už dávno zvětralé pivo. Vypadal jako malé zvířátko, které putuje přes rozpálenou poušť a které se na chvíli schovalo do stínu ve křoví vědouce, že bude muset za pár minut znovu vyběhnout ven. Vyběhnout a snažit se to zvládnout do chvíle, než narazí na další keř, pod který se bude moci zase schovat. Hospodský se sice vrátil, ale už se mi nepodařilo z něj cokoli vymámit. Předstíral, že má moc práce, a zřejmě měl pocit, že už mi toho řekl dost. Zaplatil jsem a šel domů. Pořád mi vrtala hlavou ta poslední věta, kterou hospodský řekl: „Nebo si to zkrátka eště musí několikrát zažít, než na to přinde.“ Bylo to naprosto jednoduché a banální. Selský rozum v praxi, který trumfuje všechny celoživotní spisy světoznámých psychologů. Žižkovský taoismus, dopilovaný do dokonalosti díky místu, kde se zjevoval, na křížovatce lidských osudů a myšlenek. Moudrost přednášená za barovým pultem v zapadlé hospodě osvěceným člověkem, který zasahuje do života všem, ale nikdo ho vlastně pořádně nezná. Usínal jsem s dvakrát větší hlavou než obvykle – nemohl jsem na to přestat myslet. Pan Kmínek musí prožívat velice krušné chvílky. Ale už si na to zřejmě po letech zvykl a asi si neumí představit, že by to někdy mohlo být jinak, i když po tom v hloubi duše touží. Není to pro něj tak jednoduché, nemůže se teď jen tak odtrhnout a začít nanovo. Je obmotán slovíčky, činy a situacemi, které na něj

jeho manželka každý den klade. Pomalu ho obaluje, jako pavouk svoji kořist. A pan Kmínek tak vždycky znovu sklouzne zpět ke stereotypu – do nového dne s pravidly, příkazy a řečmi –, protože nemá dostatek sebevědomí si to udělat po svém. Nic jiného pro něj už neexistuje, zatímco všichni kolem vidí, jak by to mohlo být jednoduché. Stačilo by, aby to všechno pan Kmínek viděl s odstupem. Aby se rozhlédl kolem sebe a viděl všechny ty možnosti a příležitosti. Problémem jsou totiž dvě věci: pan Kmínek na to musí přijít sám – ani hospodský ani nikdo jiný ho k tomu nepřemluví – a pan Kmínek na to musí přijít díky opravdové nechuti znovu se vrátit domů.

Jedině tak se může člověk něčeho zbavit, nějak se vyvinout dál. Tak, že se něčeho plně nasytí, že něco plně prožije, prozkoumá a zjistí, že mu to v ničem nepomáhá. V tu chvíli už člověk ví a cítí, že se do toho už nechce zpět vrátit. A takového bodu by měl dosáhnout i pan Kmínek, jestli se kdy chce vymanit ze spárů své manželky. Musel by si uvědomit, že jeho manželka není zdroj celého jeho života a že se může o sebe postarat i bez ní. Jakmile dosáhne tohoto bodu, ze kterého už není návratu zpátky, může se od ní osvobodit. A jemu se to dřív nebo později povede, tomu věřím. Dřív nebo později se dostane do hlubšího rozhovoru se svým hospodským, a ten mu promluví do duše. Pan Kmínek se potom nevzdá a bude pozorovat, co se děje kolem něj. Začne vnímat jednotlivé problémy, které se u něj doma projevují, a bude si víc a víc všímat toho, jak moc to tam vlastně nemá rád. A potom se zkusí – nejprve za zády své ženy – postavit na svoje nohy. Až bude Kmínková na víkend pryč z města, pan Kmínek si zkusí něco uvařit. A uvidí, že to jde. Potom si koupí něco na sebe. Na tramvajové zastávce se začne bavit s někým novým. Zavolá do práce, že je nemocný, a místo toho půjde plavat. Nebo do kina. Nebo si lehne ve Stromovce na trávu a bude se dívat na mraky. A jakmile tohle prožije, už se mu nebude chtít zpátky.

A takhle to funguje s jakoukoliv zkušeností. Pokud je dostatečně silná, můžeme se díky ní naučit něčemu novému, a zbavit se tak svých neduhů. Stačí jen dosáhnout bodu, ze kterého už není návratu zpátky.

Obtiskl jsem na papír, co jsem mohl, a sedím ve svém křesle se šťastným pocitem, jak krásně jsem své nové postavě pomohl od stereotypu a rutiny, kterou ve svém životě prožívala. Už nebude něco jen slepě následovat, bude si vědomě vybírat, co je pro ní dobré a co špatné. Bude přemýšlet o věcech, bude se projevovat jako unikátní bytost, nezkrivená ostatními. Napiju se ze svého čtvrtého hrnku kafe. Jakožto začínající spisovatel na sobě pociťuji různé změny. Třeba to, že se učím krásně popisovat život.

Přesně vím, co je pro někoho prospěšné. Kdo se chová tak a kdo tak. Jak lidem pomoci, co u nich zlepšit, co by měli omezit...

Jakožto začínající spisovatel bych si měl koupit houpací křeslo a fajfku. Měl bych nosit kabáty a vždycky mít po ruce Aristotelovu Poetiku, ze které bych během hlubokých konverzací v zakouřených kavárnách citoval. To všechno pro to, abych byl správným spisovatelem.

Jakožto začínající spisovatel na sobě pociťuji různé změny. Třeba i to, že ať už píši o komkoliv a o čemkoliv a ať už z toho vyvodím sebefilozofičtější a sebestyčtější závěry, nikdy se jimi potom nepoučím já sám. K tomu bych potřeboval jiného spisovatele, od kterého bych si to mohl přecíst.

Ticho

Petr Mezihorák

„And what sort of story shall we hear? Ah, it will be a familiar story, a story that is so very, very old, and yet it is so new. It is the old, old story of love.“

Philip Glass: *Einstein On The Beach: Knee Play 5*

Protáhli jsme se pod plastovou závorou a ruce mi ztěžkly pocitem provázejícím okamžiky, kdy porušuji pravidla, kdy dělám něco, co je zakázáno. Cítil jsem stres soustřeďující se v konečcích prstů. V prvním patře jsem pochopil, že se nacházíme v areálu hasičské stanice. Na dvoře parkovaly červené vozy, vedle schodů protínala podlaží ocelová tyč. Budova samotná však působila opuštěně, až skoro nedokončeně. Mnohé z dveří byly popsány černým fixem. Po několika desítkách vteřin tichého stoupání betonovým schodištěm jsme se ocitli na ploché střeše pokryté hrubým šterkem a drobnými oblázky. Každý krok hlasitě skřípal. Pod námi protékala Garonna drásaná větrem tak, že bylo těžké rozpoznat, jakým směrem se její obrovská masa vody ubírá. V úrovni očí přitahovala pozornost bílá věž katedrály Saint-Michel, nad ní se shromažďovala velká kovově těžká inkoustově černomodrá mračna. Stát na střeše se podobalo letu ptáka. Viseli jsme uprostřed obrovského prostoru omezeného pouze předměstskými horizonty. Nad protilehlým břehem řeky, nad městem, nebe čím dál více houstlo a černalo, za našimi zády bylo naopak bílo, vyčerpané, mrtvé, jen místy zalátané žmolkově modrými kapsami. Přesouval jsem se z jedné hrany střešy na druhou a nechal se zalévat dvěma světlými, obklopovat dvěma různými atmosférami. Pak začaly padat kroupy. Odrážely se od šterku do výše kotníků. Schovali jsme se pod přístřešek a pozorovali stříbrné žíly blesků štěpící se nad Bordeaux. Po bouři, ve voňavém vzduchu, po hodině, při cestě dolů, jsem pochopil, že se nacházíme v ubytovně, v níž žijí hasiči i se svými rodinami. Aby byli k dispozici i mimo službu.“

Úryvek z Mirkova deníku z 16. října 2010

Se svým německým spolužákem, který hrál na kytaru a byl blázen do soulu a blues, vyhledávali jamy, na nichž většinu času pozorně poslouchali, mlčeli a pili špatné a drahé pivo. Jednou se zúčastnili obzvláště vydařeného večera, během něhož se jeho přítel postupně a viditelně zcela oddal muzice. Mirek na něj vykřikl:

„Teď máš Townshendovy oči!“

„Co? Cože?“

Už mu nestihl odpovědět. Jam session pokračovala dalším blues hraným tak, jako kdyby mělo být tím posledním, co kytarista ve svém životě dokončí. Mirkův spolužák při následující písni vystoupil na pódium a jeho pohled se definitivně zamlžil.

Pete Townshend. Kytarista známý svým energickým stylem hry, kytarista The Who, jedné z nejhluchnějších kapel všech dob. Vynálezce dnes nejužívanějšího osazení reproboxů, člověk, který jako první začal při živých vystoupeních rozbíjet kytary, má ze všeho nejraději ticho. V mládí se stal žákem indického duchovního mistra jménem Meher Baba, který během druhé poloviny svého života, konkrétně třicet čtyři let, nemluvil a komunikoval výhradně písemně a gesty. Ve vrcholných momentech koncertů se Townshendovi zvláštním způsobem zakalovaly jeho šedé oči. Jako by se ocital v transu.

Když žil Mirek ještě ve svém rodném městě, byl součástí kapely, hráli převzaté věci, šedesátá, sedmdesátá léta, písně, které zrychlují puls. To, co však nikdy nedokázal, bylo vyrovnat se s koncerty. Po každém z nich, po každé takové exhibici, protože právě jí se koncerty nejvíce podobaly, se propadal do několika denních úzkostí, které jej paralyzovaly tak, že téměř nemohl vstát z postele. Zpočátku to nechápal, důvody hledal v oné extrémní expozici sama sebe, ve vystavení se soudům, které jej po probuzení, protože během koncertu vnímal jen hmatník baskytary a své ruce, děsily. Jako ty chvíle, kdy se vám zdá, že na zádech cítíte cizí pohled, že vás tíží, otočíte se a onen člověk se na vás skutečně dívá. Ale nebylo tomu tak. Příčina úzkosti vězela v uvědomění si toho, že byl hluchý. Neuvěřitelně hluchý. A bez kontroly nad vlastním tělem. Mirek nikdy nemiloval žádnou ženu, která by pocházela ze stejné země jako on. Saru, která jej zavedla na střechu hasičské ubytovny, znal od vidění ze školy, ale seznámil se s ní až v jednom ze squatů u nádraží na koncertě kapely, jejíž bubeník hrál nahý. Pогоvala v prvních řadách, Mirek se vzadu pohyboval do rytmu bicích hrajících zdánlivě pomalu, na těžké doby. S posledním úderem paliček o činely se bubeník oblékl a odešel tiše do zákulisí. Punková muzika byla vystřídaná karibskými tropickými rytmy. Změna mu připadala naprosto bizarní, ale jak se rozhlížel, byl ve svém překvapení jediný.

Přespali u řeky a dalších několik dní se od sebe ani na okamžik nevzdálili. Následujících šest měsíců bylo nejšťastnějších v Mirkově životě. Pak ale začala číhat na jeho chyby. V Madridu na cestě od královského paláce na náměstí Plaza Mayor, které dlouhá léta páchlo, než někdo přišel na to, že uvnitř koně Filipa III. umírají ptáci, kteří vletěli jeho nozdrami dovnitř, ale

nedostali se ven, už jen vzpomínal na ten moment na tramvajové zastávce u jejich oblíbeného parku v Bordeaux. Po společně stráveném dni si řekli téměř zároveň, že ticho mezi nimi už netíží. Už necítí potřebu je za každou cenu narušovat konverzací. Fascinoval je bezprostředně sdílený prožitek proměny vnímání a jeho zcela vědomá přítomnost. Nerovnováha, kterou chápali jako nevyhnutelnou součást každého vztahu, najednou zmizela. Do té doby si oba mysleli, že bod, ve kterém by intenzita lásky byla z obou stran stejná, teoreticky existuje, ale kyvadlo vztahu se na něm nikdy nezastaví. Jen jím občas prokmitne.

Na dohled Plaza Mayor se ho zeptala, a znělo to jako soud, proč nemluví, proč s ní nesdílí její radost z cest, tu svobodu? Řekl, že nechce mluvit. Ve skutečnosti nemohl mluvit, protože nedokázal rychle měnit kontexty a cestování pro něj bylo vždy náročné, ale za takové přiznání by se styděl. Dělal spoustu chyb, ale toto byla ta největší. Odpověděla: „To nemá smysl.“

Další dny v Madridu, Toledu a Salamance trávil sám a obrácený do sebe. Ticho, které bylo vůlí, se najednou stalo tělem. Začalo utlačovat. Jako když se pod mostem svatého Petra otočí směr toku Garonny. Ta obrovská šedá masa vody, která tekla jedním směrem, se najednou zastaví a pak se pomalu začne valit na druhou stranu.

Celý život se bojí Townshendových očí, ale přesto je pořád hledá. Bolí to, ne v daném okamžiku, ale až poté, co se z onoho stavu probere. Jde o chvíle skoro náboženského vytržení, při nichž ztrácíte kontrolu nad sebou samým, a hrozí vám, že se vrhnete celým tělem a s plnou vervou do bicích nebo vylijete neznámému člověku na baru jen tak z legrace pivo za krk a ten vás pak bude chtít zabít. Nevěřil na transcendentální lásku, říkal si, že láska je prostě chuť věnovat pozornost druhému, takže činnost, kterou děláme, když chceme, ale přesto musel uznat, že jsou v ní zlomy, které přesahují schopnosti lidského rozumu. Možná je to tak, říkal si, že ticho a hluk nejsou opaky. Že jsou to součásti jednoho celku, stejně jako mlčení a křik nebo láska a samota. Abyste unesli ticho, musíte vědět, jaké to je být hluchý. „A v životě jde o okamžiky, po kterých už nic není tak jako dřív, po jejichž prožití už není návratu, i když při jejich hledání hrozí, že si člověk ublíží,“ zapsal si do deníku.

Petr Svoboda. Foto archiv autora

Ondřej Macl. Foto archiv autora

Můj přítel Paul

Ondřej Macl

Že prý znáte krásnějšího člověka? Ale prosím vás... Školačky z celé země si lepily jeho podobiznu nad postel, učenci si zatrhávali výroky v jeho článcích na jakékoli téma. Můj přítel Paul chtěl být původně knězem. Stačilo, aby mu před usnutím přistála na parapet holubice, a rozplakal se dojetím. „Proč mi osud dává tolik lásky?“ divil se nejednou v pyžamu za měsíčního svitu ať už v průmyslovém Porúří, kde vyrůstal, či na kolejích slavných univerzit, kde studoval dějiny, literaturu a filozofii, anebo v nuzné garsonce v Kolíně, kde začínal jako tuctový úředník u Drážďanské banky. Byl to však v první řadě on, kdo přetékal láskou vstříc pohárům našich srdcí, vždyť osud se jednou jeví přívětivě, jindy zase přezíravě až krutě, holt nelze na něj spoléhat. A tentýž osud, který dopřával Paulovi tolik lásky, ho zároveň již v raném dětství obdařil nevzhledným břemenem v podobě koňské nohy. Takže náš velký krasavec Paul začínal – jako mrzák... Co posměšků a urážek si musel vytrpět! A kolik sil ho stálo zachovat si víru v člověka! Ba snesl by toho i daleko víc, jen kdyby se mohl účastnit náhle rozpoutané války, největší války v dějinách. Zatímco průběh dávných bojů o Tróju takřka závisel na krocích jediného muže, totiž poloboha Achilla, který zvrátil boj ve prospěch Řeků, třebaže sám nakonec dokráčel, zasažen do zranitelné paty... Troufám si věřit, že kdyby Paul tenkrát bojoval, Němci by neprohráli. Jenže on – vinou své nohy – nesměl ani vyfasovat uniformu. „Ó, poražený národe,“ halekali kněží, „nezoufejte! Třebaže na tomto světě jsi prohrál, Hospodin ti za tvou odvalu, věrnost a čest uschoval daleko výsostnější poklady v zahradách království nebeského.“ A jestliže ranění vojáci se svíjeli v lazaretech, rozohněný Paul vyšlehl divadelní hru Jidáš Iškariotský, v níž definitivně políbil biblického Krista a vydal ho napospas biřicům. „Jak malodušné, čist porážku na způsob domnělého vítězství v jiném světě! Chci zakusit boží poklady již na této zemi,“ dala by se shrnout jeho umělecká konverze. A aby ji mohl naplnit ve skutečnosti, bylo nutné rozeznat Krista v řadách svých současníků. Východisko nového náboženství se jevilo jasně: ideály národní pospolitosti. Pro roli dábla se v tomto duchu nejlépe hodil výkvět konzumního materialismu: hamižní židé (jelikož nepřítel musí mít tvář). A kupodivu oním Mesiášem jsem se stal v jeho očích já. Také jsem kdysi chtěl být knězem a ještě víc malířem, ale skončil jsem leda na vídeňské ulici. Kuráž mi spravila až válka, již jsem se na rozdíl od Paula zúčastnil, a následný zájem o politiku mi dokonce vynesl trest za velezradu, když jsem se podílel na puči v Bavorsku. Šlo nám – tedy mně a mé okrajové straně, již

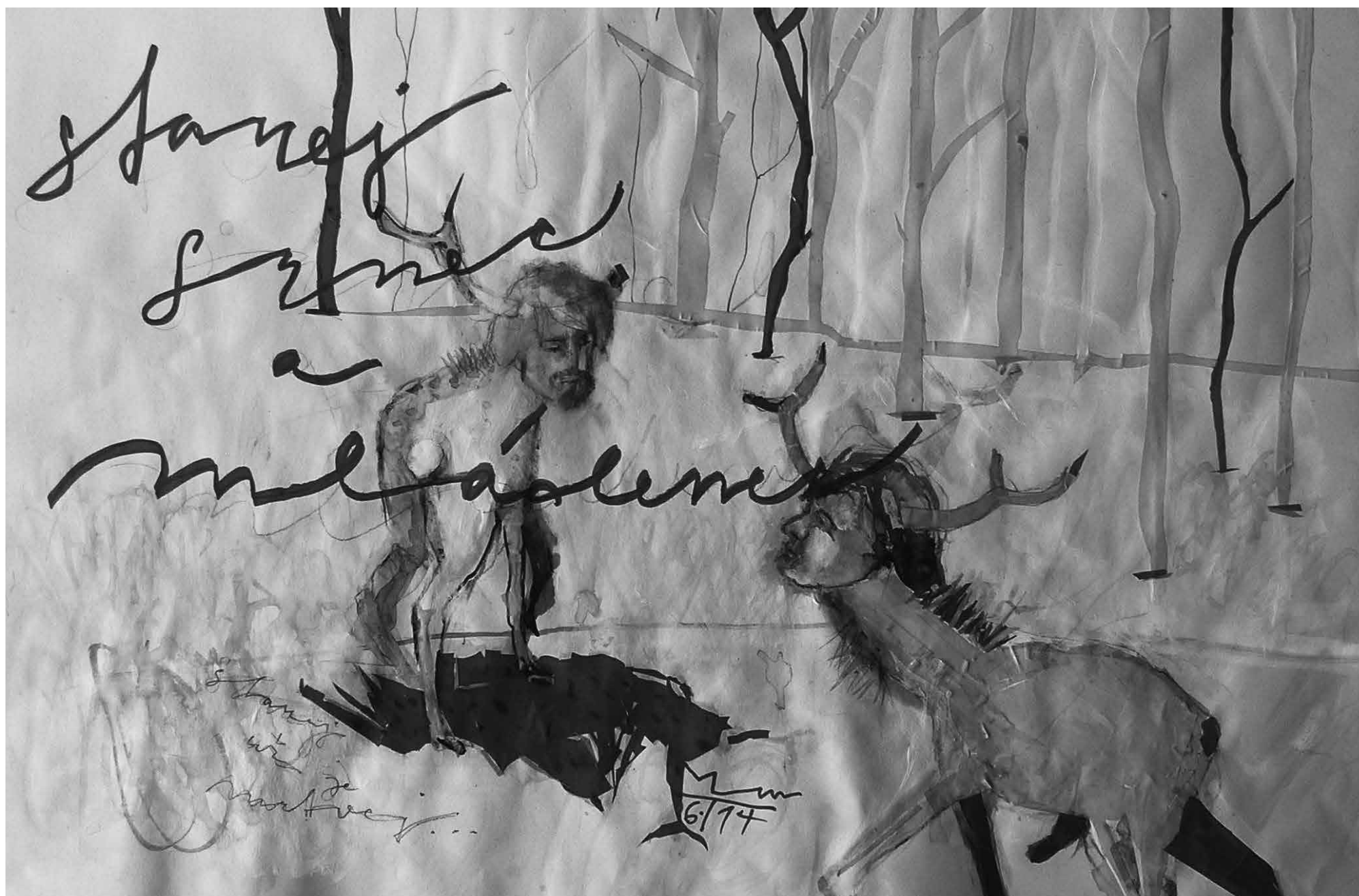
jsem předsedal – o sjednocení národa namísto zkorumpované parlamentní rozdrobenosti, o zestátnění podniků v zájmu všech pracujících a tak dál. Ani tak nezáleží na přesnosti mých tezí, ale jakým způsobem je vyznávám, jak důrazně a přesvědčivě. Paul správně tušil, že to není lidský rozum ani znalosti, co ovlivňuje běh dějin, nýbrž jakási hlubší všeprostopupná síla, již nerozumíme. Okouzlit jsem ho právě svou dikcí, gesty a výrazem, když mě poprvé zahlédl na jedné ze stranických konferencí. Ruka osudu nás pošoupla jednoho k druhému. Velmi brzy jsem odhadl Paulův talent s onou „neprostupnou silou“ zacházet, a když jsem se roku 1933 již opravdu dostal k moci, dal jsem mu na starost úřad osvěty a propagandy. Správně tušil, že neexistují miliony lidí, kteří by položili život za hospodářský program, zato miliony lidí ochotně padnou za evangelium. A tak Paul učinil z mé politiky náboženství; sjezdy nahradil obřady pod křídly orlic a rameny hákových křížů a především z mé osoby učinil Vůdce. Když jsme se poznali důvěrněji, ba takřka spali se stejnými ženami, lichotil mi slovy: „Jsi jako dítě, milý, dobrý, milosrdný. Jako kočka lživý, chytrý a obratný, jako lev řvoucí a gigantický.“ A žádnou ženou jsem si nemohl být tak jist jako Paulem samotným, jeho nehynoucí oddaností ke mně, ehm, k mému obrazu. Stačilo mu uvěřit, že jsem bůh, a osud podle něj mým prostřednictvím „povýšil zchudlého mrzáka na roveň nebesťanů“. Zázrak, volal, zásah prozřetelnosti! Pravdou však zůstává, že to byl právě on a jeho víra, co mě teprve učinilo bohem. A tak jsme se vrhli do budování nebes na zemi, což si vyžádalo další světovou válku, snad ještě velkolepější, než byla ta předchozí. Náš národ se skvěl jak perla ve výstřihu planety zaneseném neštovicemi. Čím skvostněji jsme zářili, tím odporněji bujely národy nevěřících a nečistých, které nelze-li obrátit na správnou víru, nezbyvá než vymýtit. Žil jsem jak cikán, letecky převážen z fronty na frontu, abych žehnal svým árijským stoupencům, a skuteční bohové nám přáli. Ještě před válkou jsme obsadili pomezí Československa, Sársko, Porýní, Rakousko a skoro i část Polska (tehdy nám právě Západ vyhlásil válku – pro pár neúrodných lánů! Nechápu!), zmocnili jsme se Dánska, Norska, okouzlující Paříže, částečně i Řecka, Jugoslávie či severní Afriky, ohřáli jsme se i v západním Rusku, na Ukrajině, v Pobaltí. Jak se mi sladce usínalo, opojen tolika úspěchy! Vždyť jsem vyslyšel tisícileté prosby svých předků, od teutonských rytířů po kypré dělnice v železárnách! Po boku Caesara či Napoleona jsem vstoupil do dějin! Jenže stroj vzestupu se náhle porouchal, snad v mracích nad Londýnem, před branami Stalingradu, anebo v zasněžených lesích v Ardenách... Takže jsme se náhle ocitli s Paulem a svými hospodyňkami v dutinách berlínského bunkru. Ještě jsem doufal v naše vynálezce, že přijdou se zbraněmi, jimiž vydloubneme světu zrak! Že ještě někdy

spatřím jitřní červánky! Vždyť pokud by Říše padla, řád podlehne chaosu, svatostánky zachvátí step a nic krásného už nebude mít smysl... Paul nám pro povzbuzení promítal filmové týdeníky. Já na olympiádě, já v továrnách, já na venkově, já při armádní přehlídce, já mezi dětmi... A pak se jednou ta mašina sekla, až mi hrůzou zaskočila dietní sušenka, a jak jsem kýchal a záběr se cukal a já kýchal a záběr v podivných křečích ztrácel svůj tvar – Evo, došlo mi, na zdejším světě jsme skončili! Eva, má drahá, moje pacička. Moc o ní nemluví, abych neztratil přízeň říšských žen. Mezi námi, opravdu jsem miloval hlavně svou mamá, zatímco fotr byl odporový alkoholik; a ještě po jedné jsem nesmírně toužil, jenomže ona... Evo moje! – možná bych teď místo polibku uvítal naprosto výjimečně panáka lihoviny; sen se hroutí v salvách ruských děl, je dobojováno... A tak jsem se v tentýž den oženil i napsal svoji závěť. Dalšího dne bombardování načas ustalo a v onom průzračně božském klidu jsme se po poledni rozloučili s našimi přáteli a v hájemství novomanželské ložnice spáchali sebevraždu. Já pistolí, ona kapslí jedu. Poslední věrní naše těla spálili a za sabatu čarodějnic ukryli kosti s popelem dle mého přání do kráteru po bombě. Jen Paul se odmítal na této proceduře podílet (a bylo to snad poprvé, co se vzepřel mojí vůli). Jako jediný stále pevně věřil, že Prozřetelnost, která nás vyšvihla až na úplný vrchol, nyní zasáhne podruhé! Že nás osvobodí a odmění! Jenže již nebylo návratu... Nad bunkrem zazářil První máj a dole v úkrytu jančila mezi sloupovím Paulových nohou šestice rozjívěných dětí – Helga, Hilde, Helmut, Holde, Hedda, Heide (jména jim začínají od „H“ na mou památku!). Gramofon trhaně přehrával finále opery Soumrak bohů a Paulova žena zručně a zcela bez patosu chystala smrtící injekci.

Pár měsíců poté si planeta oddechla od války úplně, a to v podobě dvou atomových obláček nad souostrovím vycházejícího slunce. Velmoci zdvořile přivykly způsobům vzájemného zastrasování s vyhlídkami na dobývání vesmíru a jen sem tam si jakoby omylem zchladily záhu na komsi bezvýznamném. Krása se neztratila, ani Osud, Láska, Bůh... Jen o nich místo filozofů, politiků či vojáků rozjímala výhradně dlouhovlasá děcka v rauši rock'n'rollových dýchánek. A možná si s nimi v květované košili zatrsal i chlapík Adolf Hitler, jelikož v kráteru po bombě z něj příliš nezůstalo, takže byl velmi brzy opět spatřen, jak poustevníci v alpské jeskyni, hned nato rybařil u Ženevského jezera a také vycházel z honosné argentinské haciendy, se stojanem v podpaží plnit si svůj umělecký sen... A možná by se jeden takový Hitler dal najít v každém z nás a jen na nás také je, zdali mu podáme štětec a paletu s barvami, nebo v něj uvěříme jako jeho přítel Paul Joseph Goebbels.

Karel Hynek Mácha 3/2014, Noviny z Knihovny K. H. Máchy v Litoměřicích
Třikrát ročně vydává příspěvková organizace Knihovna K. H. Máchy v Litoměřicích, Mírové náměstí 26, 412 01 Litoměřice
ISSN 1803-7313, Evidenční číslo Ministerstva kultury ČR E 18798
Editor Jaroslav Balvín, Design Marek Rubec, Tisk Jiří Bartoš - SLON
E karel.khm@seznam.cz, T 416 732 453, www.knihovnalitomerice.cz

Martin Mrázik se narodil r. 1968 v Děčíně. Vystudoval učitelství výtvarné výchovy a dějepisu pro 2. st. na Pedagogické fakultě Univerzity J. E. Purkyně v Ústí n. L. Účastnil se mnoha samostatných i skupinových výstav doma i v zahraničí. Po r. 2000 působil v akademických funkcích, mj. vedl katedru výtvarné kultury PF UJEP. V současnosti působí jako pedagog na VOŠ ve Štětí, žije v Ústí n. L.